

Potentiale for kompetenceløft af ufaglærte i Nordjylland

April 2014

Indholdsfortegnelse

1. Indledning og baggrund.....	4
1.1 Læsevejledning	5
2. Resumé	7
2.1 De ufaglærte opdelt i tre profiler.....	7
2.1.1 Profil 1 har et stort potentiale til uddannelse	8
2.1.2 Profil 2 har potentiale til uddannelse	8
2.1.3 Profil 3 har mindre potentiale til uddannelse.....	9
2.1.4 De tre profiler under ét.....	9
2.2 Vejen til faglært niveau er forskellig	10
2.3 Der er økonomisk potentiale i kompetenceløft	12
3. Opmærksomhedspunkter	15
3.1 Jobcentre og kommuner	16
3.2 Arbejdsgiversiden (A-siden)	16
3.3 Lønmodtagersiden (B-siden).....	17
3.4 VEU-centre	17
3.5 Erhvervsuddannelse (EUD)	18
3.6 Vækstforum og Erhvervsservice	18
4. Projektets afgrænsning	19
5. Nordjyske ufaglærtes forudsætninger.....	20
5.1 Dannelsen af tre profiler	20
5.2 De ufaglærtes forudsætninger er gode	22
5.2.1 50 pct. af de ufaglærte er mellem 46 og 55 år	23
5.2.2 En lille overvægt af mænd	24
5.2.3 81,5 pct. har folkeskolen som højeste uddannelse.....	25
5.2.4 Profilerne fordeler sig nogenlunde ens i kommunerne	26
6. De ledighedsberørtes forudsætninger.....	28
6.1 Mange ufaglærte er underbeskæftigede	28
6.2 De ledighedsberørtes karakteristika	31
6.2.1 De unge er mest ledighedsberørte.....	31

6.2.2 Mænd er i overtal blandt ledighedsberørte	33
6.2.3 Ufaglærte med studentereksamen er mindre ledige.....	34
6.2.4 Samme regionale billede af de ledighedsberørte	35
7. De ufaglærtes brancher	36
7.1 Hvor arbejder de ufaglærte?.....	36
7.2 Potentiale for uddannelsesløft i de ufaglærtes brancher	39
8. De ufaglærtes brug af voksen- og efteruddannelse	41
8.1 AMU er det foretrukne efteruddannelsesvalg.....	41
8.1.1 AMU er mest relevant for uddannelsesløft.....	44
8.1.2 AMU skal være brancherelevant	46
9. Vejene til faglært niveau.....	48
9.1 Uddannelsesvalg bestemt af brancher.....	48
9.1.1 13 oplagte uddannelser i Nordjylland.....	49
9.1.2 Et uddannelsesløft koster fra 25.000 kr.	50
9.2 Økonomiske potentialer	53
10. Bilag 1: Anvendte metoder	55
10.1 Fase 1 – Registerdata	55
10.2 Fase 2 – uddannelsesprofiler.....	60
10.3 Fase 3 – økonomiske perspektiver	60
11. Bilag 2: Beskrivelser af uddannelser inden for de seks brancher.....	62
11.1.1 Fra ufaglært til faglært inden for industrien.....	62
11.1.2 Fra ufaglært til faglært inden for social og sundhed.....	62
11.1.3 Fra ufaglært til faglært inden for handel	62
11.1.4 Fra ufaglært til faglært inden for rengøring og anden operationel service.....	63
11.1.5 Fra ufaglært til faglært inden for transportbranchen.....	63
11.1.6 Fra ufaglært til faglært inden for bygge og anlæg	63
12. Bilag 3: Begrebsforklaringer	64
12.1.1 Voksenlærling og -elev	64
12.1.2 Grunduddannelsen for Voksne (GVU)	64

1. Indledning og baggrund

Fremskrivninger af arbejdsmarkedsbalancer på landsplan viser en risiko for et betydeligt overudbud af ufaglærte (ca. 80.000) og en mangel på faglærte (ca. 30.000) i 2020, hvis der ikke sker forandringer i efterspørgslen på arbejdskraft på tværs af kompetenceområder. Dertil kommer, at op mod en femtedel af arbejdsstyrken ikke har anden uddannelse end grundskolen, og at der hvert år kun er ca. 1 pct. af de ufaglærte, der fuldfører en erhvervsfaglig uddannelse.

De tendenser der ses på landsplan, vurderes også at være gældende for det nordjyske arbejdsmarked. Analysen ”FremKom2: Fremtidens kompetenceudfordringer i Nordjylland” (2012), har påpeget, at der i perioden frem til 2016 vil forsvinde op imod 5.000 ufaglærte arbejdspladser i Nordjylland. Samtidig fremskrives en øget efterspørgsel efter faglærte særligt inden for service-, handels- samt bygge- og anlægssektoren. Meget tyder på, at denne efterspørgsel efter kvalificeret faglært arbejdskraft ikke kan imødekommes. Der vil i de kommende år være en stor afgang af faglærte, der trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Samtidig er der fortsat faldende tilgang af unge til erhvervsuddannelserne.

Der forventes således en mangel på faglært arbejdskraft, mens der samtidig er et overudbud af ufaglærte. Der er derfor et rationale i at lukke dette hul ved at løfte ufaglærte til faglært niveau. Analyser viser samtidig, at der er økonomiske potentialer i et uddannelsesløft. Det forbedrer den enkeltes muligheder for beskæftigelse og hæver lønnen ved ansættelse. For kommunerne betyder det færre ledige og højere skatteindtægter fra de beskæftigede.

Aktuelt er der en stor politisk interesse for såvel reformer på erhvervsuddannelses- som efter- og videreuddannelsesområdet. Produktivitetskommissionen¹ peger i sin analyse af uddannelse på behovet for reformer af store dele af uddannelsessystemet inkl. erhvervsuddannelserne og gymnasiet.

Carsten Koch-udvalget² har i deres anbefalinger til en reform af beskæftigelsespolitikken givet opkvalificering og efteruddannelse af ledige ufaglærte en større opmærksomhed. Samtidig viser bl.a. OECD's PIAAC-rapport³, at der er store forskelle i arbejdsstyrkens kompetenceudvikling.

¹ Produktivitetskommissionen er nedsat af Regeringen, og skal kulegrave den danske produktivitetsudvikling. Kommissionen skal komme med konkrete anbefalinger, der kan styrke Danmarks produktivitet. Se mere på www.produktivitetskommissionen.dk

² Carsten Koch-udvalget er nedsat af Beskæftigelsesministeriet til at kulegrave beskæftigelsessystemet, og er kommet med anbefalinger til en bedre indsats for de ledige. Udvalget er under ledelse af tidligere skatteminister Carsten Koch, der også har lagt navn til udvalget.

³ PIAAC (The Programme for the International Assessment of Adult Competencies) er OECD's internationale studie af færdigheder blandt voksne mellem 16-65 år. Det omtales også som PISA for voksne. Se mere på www.danskerneskompetencer.dk

Der er således en betydelig risiko for en såkaldt ”low skill trap”, hvor den del af arbejdsstyrken, som har de ringeste formelle forudsætninger, også i stort omfang er dem, der opnår mindst efter- og videreuddannelse. Endelig forventes der en række vækstpolitiske tiltag, som bl.a. vil berøre den regionale erhvervsfremmeindsats og medføre en øget efterspørgsel efter uddannet arbejdskraft.

Samlet set er der således på mange politikområder nye initiativer på vej, som forholder sig til arbejdsmarkedet og beskæftigelsesudviklingen. Herunder ikke mindst de ufaglærte og kortuddannedes fremtidige muligheder og vilkår på det danske arbejdsmarked og specifikt i Nordjylland.

For at realisere kompetenceløftet ønsker Beskæftigelsesregion Nordjylland (BRN) at udvikle en regional strategi på tværs af de tre politikområder: uddannelses-, erhvervs- og beskæftigelsespolitik.

Beskæftigelsesregion Nordjylland har derfor, som en del af grundlaget for at udvikle en sådan regional strategi, ønsket at få belyst potentialet for et kompetenceløft af regionens ufaglærte, beskæftigede og ledighedsberørte.

Analysen har fokus på de voksne ufaglærte mellem 30 og 55 år, der har haft en del år til at opnå kompetencer på arbejdsmarkedet. Denne aldersgruppe har en række erfaringer og kompetencer i bagagen, der kan forkorte et uddannelsesløft til faglært niveau.

Nærværende rapport giver et bud på potentialet for at omsætte de ufaglærtes opnåede kompetencer til en faglært uddannelse. Derfor fravælges de unge under 30 år, der endnu har begrænset erfaring og de ældre over 55 år, da de ikke har så mange år tilbage på arbejdsmarkedet.

1.1 Læsevejledning

Her følger en kort oversigt over rapportens opbygning. Alle kapitler undtagen det første indledes med en grå boks, hvor det pågældende kapitels hovedkonklusioner opsummeres.

I **kapitel 1** præsenteres baggrunden for projektet samt en kort beskrivelse af, hvordan det ufaglærte arbejdsmarked udvikler sig i forhold til det faglærte.

Kapitel 2 er rapportens resumé. Her er en i resumé sammenhæng en omfattende præsentation af rapportens resultater og konklusioner.

I **kapitel 3** er opmærksomhedspunkter fordelt på aktørerne, der er involveret i arbejdsmarkeds-, beskæftigelses- og uddannelsespolitiske områder.

Resumé (kap. 2) og opmærksomhedspunkter (kap. 3) kan læses som en selvstændig minirapport, der giver et solidt overblik over analysens resultater og konklusioner.

Fra **kapitel 4** og frem findes projektets databehandling og analyser. Kapitel 4 er en kort beskrivelse af projektets afgrænsning.

I **kapitel 5** sættes scenen for projektets logik. Her defineres og præsenteres de tre profiler, ufaglærte i Nordjylland inddeles i. De tre profiler er gennemgående i hele rapporten.

Kapitel 6 er tematiseret omkring, hvordan de ufaglærte er berørt af ledighed, og i **kapitel 7** arbejdes med, hvilke brancher de ufaglærte er beskæftigede i eller har tilknytning til. **Kapitel 8** behandler dels hvilke efteruddannelsesmuligheder de ufaglærte benytter sig af, dels i hvilket omfang de deltager i efteruddannelse.

I **Kapitel 9** behandles mulighederne for de ufaglærtes reelle muligheder for faglig opkvalificering. Her præsenteres relevante erhvervsuddannelser, hvor længe det vil tage ufaglærte i de tre profiler at gennemføre et uddannelsesløft, hvad det koster, samt en diskussion af det økonomiske potentiale, der er ved et uddannelsesløft af ufaglærte.

Rapporten afsluttes med **bilag** (kap. 10-12), hvor projektets metode, uddybende beskrivelser af uddannelserne, der er anvendt i kap. 9, samt begrebsforklaringer findes.

2. Resumé

- Det er lønsomt for alle aktører – såvel jobcentre som virksomheder – at satse på en investeringsstrategi via et kompetenceløft til ufaglærte voksne.
- De ufaglærte 30-55 årige er ikke en homogen gruppe. Derfor er der brug for forskellige strategier til kompetenceløft.
- Der er nok ufaglærte med potentiale til at imødegå det forventede hul mellem overudbud af ufaglærte og efterspørgsel af faglærte. Men det nødvendige kompetenceløft tager tid.
- Der er klart behov for en koordinering af indsatsen mellem alle aktører for at nå målet – det kræver mod til at prioritere.
- Flyttes en ledig ufaglært til beskæftigelse, tager det gennemsnitligt vedkommende mellem 14 og 20 uger at dække det offentliges uddannelsesomkostninger til kompetenceløftet.
- Der er ingen garanti for et stort afkast af en investeringsstrategi, men alternativet er værre – tusinder af ufaglærte job forsvinder de kommende år.

2.1 De ufaglærte opdelt i tre profiler

Mange ufaglærte nordjyder har kompetencer, der bringer dem tæt på at kunne blive opkvalificeret til faglært niveau.

Det koster mellem 25.000 kr. og 240.000 kr. at give en ufaglært et uddannelsesløft til faglært niveau.

Opkvalificeres en ufaglært ledig, tager det mellem fem uger og et års beskæftigelse, før investeringen er tjent ind i forhold til besparelser på offentlige udgifter til den ufaglærte ledige og øgede skatteindtægter.

Der er naturligvis forskelle på de ufaglærtes forudsætninger for at opnå faglært niveau, men langt de fleste har nogle eller en del forudsætninger, og de kan derfor tage nogle oplagte veje for at opnå faglært niveau.

New Insights analyse viser, at der er store forskelle på, hvordan de ufaglærte kan bringe deres forudsætninger i spil inden for forskellige brancher.

Der er fokus på de ufaglærtes arbejdsmarked, og de fleste er enige om, at det bliver mindre de kommende år. Analyser peger på, at der de kommende år vil forsvinde ca. 5.000 ufaglærte arbejdspladser alene i Nordjylland. Samtidig peger analyser på, at der vil være en øget efterspørgsel efter faglærte særligt inden for service-, handels- samt bygge- og anlægssektoren.

Alt efter branchen vil det være forskelligt, hvilke erhvervsuddannelser der er oplagte for de ufaglærte at gå ind i, og i hvilken grad de kan omsætte deres allerede eksisterende kompetencer til merit, der afkorter den enkeltes uddannelse.

I Nordjylland er der 34.336 ufaglærte mellem 30-55 år. De ufaglærte kan inddeles i tre profiler, der hver beskriver, hvor tæt de er på faglært niveau.

2.1.1 Profil 1 har et stort potentiale til uddannelse

Gruppen udgør 2.499 personer, og er kendetegnet ved, at de har de bedste forudsætninger for at kunne blive opkvalificeret til faglært niveau.

De har flere års beskæftigelseserfaringer fra en branche, og har gennem kurser og efteruddannelse holdt sig fagligt ajour. Mange har også et job på et højt fagligt niveau, og afhængig af, hvilken branche de ufaglærte har kompetencer inden for, er de relativt tæt på faglært niveau.

Langt hovedparten af de ufaglærte i profil 1 er i fuld beskæftigelse, og har derfor formodentlig ikke nogen umiddelbar interesse i at bruge tid og kræfter på at blive fagligt opkvalificeret.

En strategisk satsning på opkvalificering af denne gruppe ufaglærte hører først og fremmest hjemme i virksomhederne, hvor de er ansat, hvor bl.a. kompetencefonde kan spille en væsentlig rolle.

2.1.2 Profil 2 har potentiale til uddannelse

De udgør den største gruppe, og består af 26.996 personer. Dvs. næsten 80 pct. af Nordjyllands ufaglærte befinder sig i Profil 2.

De ufaglærte i profilen har alle et vist potentiale for uddannelse, om end det er mindre end for Profil 1.

De ufaglærte i profilen deler sig i to grupper:

- ✦ Den ene gruppe kvalificerer de ufaglærte til profil 2 primært gennem erhvervs erfaring fra en branche, og
- ✦ den anden gruppe kvalificeres primært ved yderligere at have deltaget i en vis mængde arbejdsmarkedsuddannelse (AMU).

Det er således inden for denne profil, at realkompetencevurderingens (RKV) styrker skal stå sin prøve. For personer med profil 2 er der brug for at kunne omsætte erhvervs- og uddannelseserfaring i forening til merit for uddannelse.

Den strategiske indsats er for denne profil særlig relevant i beskæftigelsesindsatsen. I modsætning til Profil 1 er de ufaglærte i Profil 2 fra tid til anden ledighedsberørte og vil derfor have været i kontakt med et jobcenter. Her gælder det om at lede dem mod en relevant uddannelse, hvor de kan udnytte deres kompetencer gennem beskæftigelse og/eller uddannelsesaktivitet til at afkorte uddannelsen.

2.1.3 Profil 3 har mindre potentiale til uddannelse

Gruppen, der udgør ca. 14 pct. af de ufaglærte, er længst væk fra faglært niveau.

Konsulenterne fra de to VEU-centre, der har givet input til analysen, er enige om, at de ufaglærte i profil 3 ikke på nogen måde er tæt på faglært niveau. Det betyder, at skal denne profil opkvalificeres til faglært niveau, er der tale om ordinære voksenerhvervsuddannelser uden eller med meget lidt merit.

Derfor er det i første omgang ikke oplagt at løfte denne gruppe helt til faglært niveau. Den strategiske satsning skal derfor være på en beskæftigelsesindsats, der løfter profilen et stykke ad vejen. Her er almene voksenuddannelser⁴ i form af sprog, læsning og matematik særlig relevant. De ufaglærte i profilen kan gennem almene voksenuddannelser blive bedre rustet til et arbejdsmarked, der kræver stadig flere og ofte specialiserede kvalifikationer.

2.1.4 De tre profiler under ét

Nordjyllands ufaglærte er altså en sammensat gruppe, hvor nogle er meget tæt på et faglært niveau, mens andre har en længere vej til et uddannelsesløft.

Fordelingen i de tre profiler er opsummeret i tabel 2.1. Det fremgår her, at over halvdelen af de ufaglærte i perioden 2007-11 har deltaget i AMU-aktivitet. Der er imidlertid store forskelle mellem brancherne, og i hvilken grad en AMU-aktivitet kan omsættes til meritter, som kan afkorte de ufaglærtes uddannelser. Det kræver derfor forskellige indsatser for at forbedre de ufaglærtes fremtidige beskæftigelses- og indkomstmuligheder.

	Profil 1	Profil 2	Profil 3	I alt
Ufaglærte i Nordjylland	2.499	26.996	4.841	34.336
Antal ufaglærte i Nordjylland, der har deltaget i AMU i perioden 2007-2011	2.499	14.848	1.564	18.919
Procent af ufaglærte i Nordjylland	100 pct.	55,0 pct.	32,3 pct.	55,1 pct.
Antal ledighedsberørte i Nordjylland 2011 *)	**)	1.267	1.813	3.082
Procent af ufaglærte i Nordjylland	**)	4,7 pct.	37,5 pct.	9,0 pct.
Antal ledighedsberørte i 2011, der har deltaget i AMU i perioden 2007-2011	**)	1.166	925	2.096
Procent af ledighedsberørte i Nordjylland 2011 *)	**)	91,5 pct.	51,3 pct.	68,0 pct.

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.
Noter: *) Ufaglærte der har været berørt af ledighed i mindst 25 pct. af året (2011)
**) Færre end fem personer

⁴ Almen voksen uddannelser dækker fx over: Forberedende – og almen voksenuddannelse (FVU, AVU), dansk-undervisning for udlændinge, Frie skoler som folkehøjskoler etc.

Hvis den ufaglærte skulle blive berørt af ledighed, er det oplagt, at kompetenceløftet påbegyndes under de ufaglærtes ledighedsperioder. Her er de ufaglærte i kontakt med jobcenteret. Der er imidlertid store forskelle i de ufaglærtes ledighedstendens, så andre indsatser skal også sættes i spil. For de beskæftigede ufaglærte er opkvalificering gennem fx kompetencefondene en relevant vej.

I 2011 er 20 pct. af de ufaglærte berørt af ledighed i kortere eller længere tid. Over halvdelen er dog kun ledige⁵ i under tre måneder, og denne gruppe kan derfor betragtes som underbeskæftigede. Det er ufaglærte, som i tilfælde af ledighed relativt hurtigt formår at finde ny beskæftigelse eller indgå i opkvalificering. Der er derfor kun 9 pct. af de ufaglærte, der betragtes som ledighedsberørte. Det er den gruppe, der har været ledig i over tre måneder af 2011.

De ledighedsberørte befinder sig i Profil 2 og hovedsageligt Profil 3. I Profil 3 har 40 pct. af profilen været ledighedsberørt i 2011, og det er derfor meget oplagt at ledighedsperioderne udnyttes til et kompetenceløft.

Tallene viser, at de ledighedsberørte allerede er flittige brugere af AMU-systemet. Således har 90 pct. af de ledighedsberørte i Profil 2 og halvdelen i Profil 3 deltaget i en AMU-aktivitet fra 2007-11. De ledighedsberørte må derfor formodes at være motiveret for en opkvalificering.

2.2 Vejen til faglært niveau er forskellig

Voksenlærling og Grunduddannelse for Voksne (GVU) er de to hovedlandeveje til et uddannelsesløft af ufaglærte⁶. I begge ordninger er vejen til et kompetenceløft kortest, hvis den ufaglærte opkvalificeres inden for den branche, hvor vedkommende har mest erfaring og været ansat længst tid.

De ufaglærte i Nordjylland har fra 2008-2011⁷ overvejende været beskæftiget inden for seks brancher: industri, social og sundhed, handel, rengøring og anden operationel service, transport og bygge og anlæg.

Det er ikke alle erhvervsuddannelser, hvor den ufaglærte kan opnå merit gennem arbejdserfaring. For at opnå merit skal den ufaglærte have udført arbejde, der er relevant for uddannelse. Fx vil en ufaglært inden for bygge og anlæg ikke udføre elektrikerarbejde, og denne uddannelse er derfor ikke oplagt, hvis de ufaglærtes opnåede kompetencer skal udnyttes til at afkorte uddannelsen.

⁵ I analysen defineres de ufaglærtes ledighedsgrad udelukkende ud fra deres nettoledighed. Det betyder, at ledighedsgraden er et udtryk for, hvor lang tid den ufaglærte er "passiv" ledig. Den anvendte ledighedsgrad medtager ikke den tid, hvor den ledige evt. er i støttet beskæftigelse, under uddannelse eller anden form for aktivering (se s. 26 for yderligere uddybninger).

⁶ Se begrebsforklaring i kap. 11, bilag 3

⁷ Her er det ikke muligt at gå tilbage til 2007 som i opgørelsen over AMU-aktivitet. Danmarks Statistik ændrede i 2008 sine brancheopgørelser.

I tabel 2.2 på næste side er der derfor identificeret 13 uddannelser inden for de seks brancher, der er særligt oplagte til et uddannelsesløft af ufaglærte i Nordjylland. Dette uddannelsesbillede fremhæver de særligt oplagte uddannelser inden for de største brancher på det ufaglærte arbejdsmarked. Der vil også være oplagte uddannelser inden for de øvrige brancher. Det er blot afgørende, at den ufaglærte har udført relevant arbejde inden for branchen, for at uddannelsen kan afkortes.

På baggrund af de tre profiler viser tabel 2.2, hvor mange ugers undervisning profiltyperne i gennemsnit skal have for at løftes til faglært niveau. Her præsenteres også prisen pr. uge for de forskellige uddannelser. Tabellen udtrykker derfor, hvor meget det på baggrund af en realkompetencevurdering potentielt vil koste at opkvalificere en ufaglært til faglært niveau inden for de 13 oplagte uddannelser.

Tabel 2.2 skal således læses som en vejledning til jobcentret om sammen med den ledige at overveje en konkret vurdering af kompetencer (RKV), hvis vedkommende har taget kurser og har erhvervs erfaring inden for de 6 nævnte brancher. På baggrund af den konkrete vurdering kan jobcentret og den ledige beslutte, hvorvidt der skal arbejdes videre med et kompetenceløft.

Tallene for varighed og pris er estimeret af konsulenter fra Nordjyllands to VEU-centre på baggrund af analysens resultater og profileringer. Tallene er derfor udtryk for gennemsnitsbetragtninger, mens der i praksis nødvendigvis vil være afvigelser fra ufaglært til ufaglært. De endelige omkostninger vil derfor altid bero på individuelle betragtninger af den enkelte ufaglærte.

Tabel 2.2 Omkostninger til kompetenceløft fra ufaglært til faglært gennem GVU

Brancher og uddannelser	Ugepris (kr.)	Profil 1		Profil 2	
		Antal uger	Pris (kr.)	Antal uger	Pris (kr.)
Industri					
Industrioperatør	5.000	15	75.000	20	100.000
Smedeuddannelsen	5.000	15	75.000	20	100.000
Social og sundhed					
Social- og sundhedshjælper	2.200	14	30.800	23	50.600
Pædagogisk assistent	2.200	47	103.400	51	112.200
Handel					
Salgsassistent (uden profil)	2.500	10	25.000	18	45.000
Kontor administration	2.500	10	25.000	20	50.000
Handelsassistent - salg	2.500	10	25.000	26	65.000
Rengøring og anden operationel service					
Ejendomsservicetekniker	2.400	20	48.000	40	96.000
Sikkerhedsvagt	2.400	20	48.000	40	96.000
Transport					
Lager- og terminaldisponent	3.000	20	60.000	40	120.000
Godschauffør	6.000	20	120.000	40	240.000
Bygge og anlæg *)					
Bygningsstruktøruddannelsen	2.700	40	108.000	**	**
Anlægsstruktøruddannelsen	2.700	40	108.000	**	**
Gennemsnit	3.162	21,6	65.476	30,7	97.709

Kilde: New Insights indsamling af data ved workshop med VEU-repræsentanter, 8. januar 2014
 *) Ugeprisen for de to uddannelser er en gennemsnitsberegning mellem priserne for hhv. grund- og hovedforløbstaxameter
 **) VEU-konsulenterne inden for bygge og anlæg har vurderet, at de ufaglærte i Profil 2 ikke vil kunne opnå merit, men må gennemgå ordinær uddannelse. Derfor optræder der hverken varighed eller pris for Profil 2 for bygnings – eller anlægsstruktøruddannelsen.
 NOTE: Den enkelte uddannelsesinstitution har i workshoppen givet bedste, faglige skøn over, hvor længe det *i gennemsnit* vil tage for en person i henholdsvis profil 1 og profil 2 at gennemføre et forløb fra ufaglært til faglært baseret på mest mulig merit. I tabellen er antallet af uger, de forskellige profiler mangler inden for de seks brancher, er det højeste antal, VEU-vejlederne har angivet. I enkelte uddannelser skønner vejlederne, at uddannelsestiden for nogle af profilernes medlemmer kan forkortes.

2.3 Der er økonomisk potentiale i kompetenceløft

Beskæftigelsesministeriets Carsten Koch-udvalg har beregnet, hvor mange penge der kan spares, når en borger flyttes fra offentlig forsørgelse til beskæftigelse. Beregningerne tager udgangspunkt i en samfundsøkonomisk betragtning, der dækker det offentlige udgifter til ledige og øget indtægter ved den ufaglærtes stigning i indkomst. Der er således tale om de samlede offentlige besparelser, da der ikke opdeles mellem staten og kommuner⁸.

⁸ Der er et kompliceret udligningssystem på beskæftigelsesområdet, hvor staten som udgangspunkt afholder udgifterne, og kommunerne først betaler, når de afviger fra landsgennemsnittet. De økonomiske betragtninger er derfor med udgangspunkt i en samfundsøkonomisk betragtning. Se Bilag 3, afsnit 10.3 for uddybende forklaring.

Med udgangspunkt i Carsten Koch-udvalgets beregninger kræver det blot, at en ufaglært i Region Nordjylland opnår mellem 14 og 20 ugers beskæftigelse, for at udgifterne til uddannelsesløftet dækkes. Se tabel 2.3.

Tabel 2.3: Antal ugers beskæftigelse for at dække udgifterne til uddannelsesløftet		
Branche og uddannelser	Antal uger i beskæftigelse	
	Profil 1	Profil 2
Industri		
Industrioperatør	16	21
Smedeuddannelsen	16	21
Social og sundhed		
Social- og sundhedshjælper	6	11
Pædagogisk assistent	22	23
Handel		
Salgsassistent (uden profil)	5	9
Kontor administration	5	10
Handelsassistent - salg	5	14
Rengøring og anden operationel service		
Ejendomsservicetekniker	10	20
Sikkerhedsvagt	10	20
Transport		
Lager- og terminaldisponent	12	25
Godschauffør	25	50
Bygge og anlæg		
Bygningsstruktøruddannelsen	22	**
Anlægsstruktøruddannelsen	22	**
Gennemsnit	14	20

Kilde: New Insight med baggrund i Carsten Koch-udvalgets rapport "Veje til job – en arbejdsmarkedsindsats med mening"(2014). Information om uddannelserne er indsamlet ved workshop med VEU-repræsentanter, 8. januar 2014.
 Note: De samlede samfundsøkonomiske besparelser udgør på årsbasis 250.000 kr. dvs. ugentligt 4.808 kr. I Carsten Koch-udvalgets rapport er den samlede økonomiske gevinst 280.000 kr. for dagpengemodtagere, 235.000 kr. for kontanthjælpsmodtagere med forsørgerpligt og 215.000 kr. for kontanthjælpsmodtager uden forsørgerpligt. Således er der i rapportens estimat ikke taget højde for lønforskelle mellem faggrupper. Analysen tager derfor udgangspunkt i en årlig økonomisk gevinst på 250.000 kr.. Det estimat tager højde for fordelingen af dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere og at de uddannelser, der opløftes til, har en lavere løn end gennemsnittet.
 **) VEU-konsulenterne inden for bygge og anlæg har vurderet, at de ufaglærte i Profil 2 ikke vil kunne opnå merit, men må gennemgå ordinære uddannelse. Derfor optræder der ikke beregninger for Profil 2 for bygnings – eller anlægsstrukturuddannelsen.

For de ”billigere” uddannelser inden for fx handel skal en ufaglært ledig fra profil 1 kun opnå beskæftigelse i fem uger, før vedkommende har ”optjent” udgifterne til uddannelsesløftet.

Beregningerne understreger, at uddannelsesløftet nok kræver en investering, men stat og kommuner kan hente økonomiske gevinster, når det samtidig øger de ufaglærtes beskæftigelse.

Beregningerne bygger på, at den ufaglærte overgår fra fuldtidsledig på offentlig forsørgelse til at være fuldtids beskæftiget. Det er ikke selvsagt, at den nyuddannede ufaglærte straks finder beskæftigelse, men det er i tidligere analyser⁹ konstateret, at beskæftigelsesfrekvensen stiger, når ufaglærte opkvalificeres.

Beregningerne giver derfor ikke en garanti for et stort her og nu-afkast af uddannelsesløft, men det tydeliggør, at det kan være en god forretning for både den enkelte ufaglærte som staten og kommunerne. Og så er det godt for den faglærte, der får en større arbejdsmarkedstilknytning.

⁹ AE-rådet: Fra ufaglært til faglært giver bonus i baglommen (2010).

3. Opmærksomhedspunkter

De ufaglærte er ikke en homogen gruppe. Mange har en hel del kompetencer med sig, erhvervet gennem job og kompetencegivende kurser som fx AMU. Mange er også beskæftiget i brancher, der har vækstpotentialer, og dermed udsigt til fremtidig beskæftigelse som faglært.

Andre ufaglærte har færre forudsætninger, og har en lidt længere vej til en faglig opkvalificering. Et uddannelsesløft af ufaglærte i Nordjylland kræver derfor indsatser over en bred front.

Beskæftigelsesregion Nordjyllands ønske om at udvikle en regional strategi på tværs af de tre politikområder: uddannelses-, erhvervs- og beskæftigelsespolitik kalder på, at aktørerne på arbejdsmarkedet sætter deres forskellige roller i spil.

Det er derfor interessant at se nærmere på, hvilke opmærksomhedspunkter aktørerne på de tre politikområder kan manøvrere efter.

I dette kapitel er opstillet en række opmærksomhedspunkter, der er væsentlige at arbejde med for de forskellige aktører. I den sammenhæng er det afgørende, at aktørerne holder sig for øje, at der er forskelle på de ufaglærte. I denne analyse er de karakteriseret igennem tre profiler:

- Der er ca. syv pct. ufaglærte, der er tæt på faglært niveau, og som i visse tilfælde allerede arbejder på faglært niveau. De har relevant brancheerfaring, og har holdt sig fagligt opdateret med AMU (Profil 1)
- Knap 80 pct. af de ufaglærte har en arbejdsmarkedstilknytning eller efteruddannelseserfaring fra AMU, der gør, at de har potentiale til et uddannelsesløft gennem enten en meritforkortet voksenerhvervsuddannelse eller gennem Grunduddannelse for Voksne (GVU) (Profil 2)
- Den sidste gruppe ufaglærte udgør ca. 14 pct. De er længst fra faglært niveau, da de har en ringere arbejdsmarkeds- og efteruddannelsestilknytning end de øvrige grupper. De ufaglærte vurderes her til at skulle have et fuldt erhvervsuddannelsesforløb for at blive løftet til faglært niveau (Profil 3).

3.1 Jobcentre og kommuner

Faglærte har generelt en bedre og mere sikker arbejdsmarkedstilknytning end ufaglærte. En strategisk satsning på opkvalificering af især de ufaglærte i profil 2 vil på sigt bidrage til, at jobcentre og kommuners beskæftigelsespolitiske opgaver løses i et større omfang.

- Der er ikke afgørende forskelle på de tre profiler fordelt på kommunerne - bortset fra Læsø, så det er generelt de samme man skal forholde sig til.
- Det er især profil 2, der bør være i fokus. Især når de nærmer sig en vis ledighed, og hvis de ikke har en klar linje i deres VEU-aktivitet og har en svingende branchetilknytning
- Profil 3 er af flere årsager relevant for beskæftigelsespolitikken, men ikke alle i profilen er oplagte til et kompetenceløft til faglært
 - Erfaringer fra det nordjyske projekt ”Kvalificering til nye job”¹⁰ viser, at der for en vis gruppe er potentiale i et kompetenceløft, hvis der er et klart jobsigte.
 - Omvendt vil det langt fra være alle, der har gavn af et kompetenceløft uden et klart jobsigte.
 - Almen voksenuddannelse (AVU, FVU) anvendes i denne gruppe, og det er relevant.

3.2 Arbejdsgiversiden (A-siden)

Det er relevant for virksomheder at arbejde med en faglig opkvalificeringsstrategi for de ufaglærte. I takt med at arbejdsfunktioner kræver øgede faglige kompetencer, er det en god investering at opkvalificere og i nogle tilfælde specialisere de ufaglærte medarbejdere. Det kan fx ske gennem kompetencefondene.

- Profil 1 er allerede en central del af kernearbejdskraften og mål for intern HRM¹¹ indsats (fastholdelse og intern kompetenceudvikling)
- De ledighedsberørte i Profil 2 er reelt underbeskæftigede og kun ledige i kortere tid. For denne gruppe er det centralt at samarbejde med jobcentre, A-kasser og uddannelsesinstitutioner om:
 - ex jobrotation, voksenlærling og GVU
 - Realkompetencevurdering (RKV) som del af beredskabet (i stille perioder) og bedre ”bestillerfunktion” overfor uddannelsesinstitutionerne (planlægning). Kræver optimering af dialogen mellem A-siden og de øvrige aktører

¹⁰ Se mere på www.kompetencenord.dk

¹¹HRM (Human Resource Management) er en ledelsesform, der integrerer hver enkelte medarbejders behov og personlige ressourcer i arbejdet

- Profil 3 vil være mindre interessant for private virksomheder, men sociale klausuler og CSR¹² kan komme i spil.
- Kommunerne er en stor arbejdsgiver med mange arbejdssteder og mange ansatte. De har derfor en særlig forpligtigelse overfor Profil 3

3.3 Lønmodtagersiden (B-siden)

De faglige organisationer og A-kasserne har interesser i at gå ind i det strategiske arbejde med opkvalificering af ufaglærte medlemmer, idet faglærte har en større jobsikkerhed end ufaglærte. Desuden skaber en opkvalificering værdi for det enkelte medlem gennem en højere løn.

- Lønmodtagersiden bør have fokus på Profil 1 og 2, bl.a. i lokalaftaler
- Profil 1 for at sikre ”papir” på realkompetencer, som er nyttige ved jobskift og brug af muligheder i lokalaftaler
- Profil 2, især de med lang branchetilknytning, hvor opkvalificering er en central del af MUS / kompetencefonde og ved lokalaftaler
- Profil 3 er primært en interessevaretagelsesopgave i relation til Jobcentre/kommuner om tilbud, vilkår og rettigheder – kompetenceløft til faglært niveau er meget sjældent relevant. Det er almen kvalificering til gengæld.

3.4 VEU-centre

En regional opkvalificeringsstrategi kan give VEU-centrene en sikker grund at stå på i arbejdet med at udvikle effektive modeller for det konkrete arbejde med realkompetencevurdering og udvikling af uddannelsespakker.

- Profil 1 har en omfattende VEU-aktivitet, og ofte på et avanceret niveau. De er del af VEU-centrenes kernekunder.
 - Spørgsmålet er, om de er interesseret i at blive faglærte?
- Profil 2 har et stort potentiale. Især i relation til RKV og opfølgende AMU i pakkestrukturer tilpasset virksomhedernes specifikke behov og situation.
- VEU-centrene skal sikre, at Profil 3 får tilbudt almen opkvalificering, der er relevant for målgruppen.

¹² CSR (Corporate Social Responsibility). Grundlæggende handler CSR om, at virksomheder agerer globalt og samfundsmæssigt ansvarligt, for eksempel ved at tage hensyn til menneskerettigheder, sociale vilkår, arbejdsforhold, miljø, klima etc.

3.5 Erhvervsuddannelse (EUD)

Erhvervsskolerne kan ligesom VEU-centrene nyde godt af en regional opkvalificeringsstrategi ved, at det giver skolerne mulighed for at tilrettelægge mere skræddersyede forløb for ufaglærte, når der er et tilstrækkeligt volumen.

- Muligheder i relation til voksenlærning - (ny) GUV og AMU's pakkestruktur
- Det gælder Profil 1 og især Profil 2, hvor de med lang branchetilknytning har muligheder i forlængelse af RKV
- Generelt er der et potentiale i AMU-vejen, men der skal være opmærksomhed på almenkvalificeringen
- Usikkerhed er såvel implementeringen af EUD-reformens nye model for voksenlærning som Carsten Koch-udvalgets overvejelser om, hvad der er relevant uddannelse (i tilfælde af ledighed)

3.6 Vækstforum og Erhvervsservice

Vækstforum og de kommunale erhvervsfremmeinitiativer bør være opmærksomme på de meget forskellige muligheder, de tre forskellige profiler af ufaglærte repræsenterer. Tilrettelæggelsen af den fremtidige regionale vækstpolitik bør tage højde for forskelle, når der skal prioriteres og koordineres.

- Koblingen mellem regionale og kommunale vækstinitiativer er centrale i forhold til de ufaglærtes jobmuligheder generelt.
- Forebyggelse af mis-match problemer via et målrettet kompetenceløft er en væsentlig opgave for alle interessenter, - for erhvervsservice er det relevant at man i sin dialog med virksomhederne også påpeger de muligheder, der ligger i en opkvalificering af ufaglærte og samtidig peger på de muligheder som såvel VEU som jobcentrene har.
- Skabelse af bedre overblik mellem behov og tilbud på VEU-området er en naturlig del af især erhvervsserviceindsatsen. Via netværk mellem lokale virksomheder er der flere gode eksempler på, at man kan koordinere efterspørgslen
- Den Europæiske Socialfond og regionale projektmidler har tidligere vist gode resultater – det kniber dog med implementeringen efter projektafslutning. Her bør man ift. udmeldingerne om projektinteresser for den kommende programperiode indtænke potentialerne i de ufaglærte, især dem fra profil 2
- Der er generelt forsat behov for bedre institutionel koordination og en bedre sammenhæng mellem de tre systemers incitamentstrukturer – både i relation til virksomheder og beskæftigede – til VEU og EUD, til jobcentre og kommuner og ikke mindst internt mellem ledelse og ansatte i de tre systemer. Her kan Vækstforum indtage en helt central funktion.

4. Projektets afgrænsning

For at præcisere analysen af Region Nordjyllands potentiale ved kompetenceløft af ufaglærte er der foretaget en række afgrænsninger. Analysen behandler ufaglærte, der indgår i arbejdsstyrken, er mellem 30 – 55 år, og har bopæl i Region Nordjylland. Nedenfor er en oversigt over definitionerne af de anvendte kriterier.

Projektet arbejder med nordjyske ufaglærte, der

- pr. 1.1.2012 er mellem 30 – 55 år
- pr. 1.1.2012 har bopæl i Region Nordjylland
- har grundskole eller en gymnasial uddannelse som højeste uddannelse
- ved udgangen af november 2011 er i beskæftigelse eller ledige (indgår i arbejdsstyrken)
 - Det betyder alle passive eller aktiverede ledige dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere, der vurderes jobparate (matchgruppe 1).
 - Det udelukker personer, der er registreret som ikke-arbejdsmarkedsparete kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister, men også personer, der midlertidigt er uden for arbejdsstyrken pga. barsel eller sygdom.

Tabel 4.1 viser de ufaglærtes arbejdsmarkedstilknytning. Omkring 30 pct. af de ufaglærte i Region Nordjylland er uden for arbejdsstyrken. Denne gruppe indgår ikke i analysen, der vil fokusere på de arbejdsmarkedsparete ufaglærte.

	Antal	Procent
Beskæftigede	31.666	65,16
Ledige	2.670	5,49
Uden for arbejdsstyrken	14.258	29,34
Total	48.594	100

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.
Note: De ufaglærtes arbejdsmarkedstilknytning er opgjort ultimo november 2011 (RAS 2012). Ledige er bruttoledige, dvs. nettoledige samt aktiverede dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere, der er vurderet jobklar (matchgruppe 1).

5. Nordjyske ufaglærtes forudsætninger

- Mere end 80 pct. af de nordjyske ufaglærte har potentiale til et uddannelsesløft
- De ældre har lidt bedre forudsætninger end de yngre
- Mænd har lidt bedre forudsætninger end kvinder
- Ufaglærte, der har afsluttet en gymnasial eksamen, har de bedste forudsætninger for et uddannelsesløft
- Potentialet for et uddannelsesløft findes i alle 11 nordjyske kommuner

Ufaglærte er ikke én homogen gruppe, der skal betragtes under et. Der er vigtigt at kunne skelne mellem, hvilke forudsætninger ufaglærte har, for at kunne vurdere, hvad der skal til for at give dem et løft til faglært niveau.

Ud fra registerdata fra Danmarks Statistik er der i dette kapitel præsenteret tre forskellige typer ufaglærte, der profilerer de ufaglærte ud fra jobberfaring, branchetilknytning, brug af efteruddannelse og eventuel ledighedsperioder. Til sammen giver det tre profiler, der hver beskriver, hvor tæt de ufaglærte er på faglært niveau.

5.1 Dannelsen af tre profiler

Der er mange faktorer, der skal spille sammen for, at der kan tegnes profiler over de ufaglærte nordjydere potentialer for uddannelsesløft.

I dette kapitel er udviklet et indeks, der måler, i hvilken grad nordjyske ufaglærte har potentiale for et løft til faglært niveau.

De nordjyske ufaglærte deler sig i tre profiler:

Profil 1 – stort potentiale til uddannelse

Er ufaglærte, der har gode forudsætninger for at indgå i et kompetenceløft. Det vil således kræve en mindre indsats at løfte profilerne til faglært niveau.

Profil 2 – potentiale til uddannelse

Er ufaglærte, der har nogle forudsætninger, men det vil kræve en del indsats at løfte dem til faglært niveau.

Profil 3 – uden/mindre potentiale til uddannelse

Er ufaglærte med mindre grad af forudsætninger, der vil kræve en stor indsats at løfte til faglært niveau.

Forud for et kompetenceløft vil den ufaglærte normalt skulle gennemgå en real-kompetencevurdering¹³ (RKV), hvor personens faglige og personlige kompetencer kortlægges. Indekset tager udgangspunkt i målbare elementer, der indgår i en RKV¹⁴.

Der er her taget udgangspunkt i de ufaglærte, der ultimo november 2011 er en del af arbejdsstyrken. De ufaglærte følges fem år tilbage i tiden for at identificere deres beskæftigelses- og uddannelseshistorik mellem 2007-2011.

Tabel 5.1 viser de fem udvalgte indikatorer og variable, der danner grundlag for, hvad der er afgørende for at tegne profilerne af de ufaglærte¹⁵.

Tabel 5.1: Fem variable, der samlet indfanger de ufaglærtes forudsætninger for at løftes til faglært niveau	
Empiriske indikatorer	Variable
Ledighedstendens	Gennemsnitlig nettoledighedsgrad fra 2007-2011
Branchetilknytning	Års erfaring i samme branche 2008-2011
Arbejdsfunktion	Har arbejdet over ufaglært niveau i løbet af 2007-2011
Opkvalificering	Deltaget på AMU-kursus fra 2007-2011
Grundforløb på en erhvervsuddannelse (EUD)	Har gennemført et EUD-grundforløb i perioden 2007-2011
Kilde: New Insight A/S	

Alle fem variable giver en pejling på den enkeltes forudsætninger for at indgå i et kompetenceløft til faglært niveau. Den ufaglærte vil ikke nødvendigvis have samme tendens inden for alle fem variable.

En ufaglært kan fx have en lav ledighedstendens og haft ansættelse inden for den samme branche, men til gengæld ikke have været på AMU-kursus inden for undersøgelsesperioden.

Ved at samle de ufaglærtes beskæftigelses- og uddannelsesaktivitet opnås et portræt af de ufaglærtes forudsætninger for at opnå et kompetenceløft til faglært niveau.

De ufaglærtes forudsætninger kan dermed bruges som et udtryk for, hvor stor en indsats, der er nødvendig for, at vedkommende kan løftes til faglært niveau.

¹³ En realkompetencevurdering er en måde, hvorpå en person kan få kortlagt sine kompetencer og erfaringer. En realkompetencevurdering kan danne grundlag for en beskrivelse af, hvad personen mangler for at opnå en bestemt uddannelse.

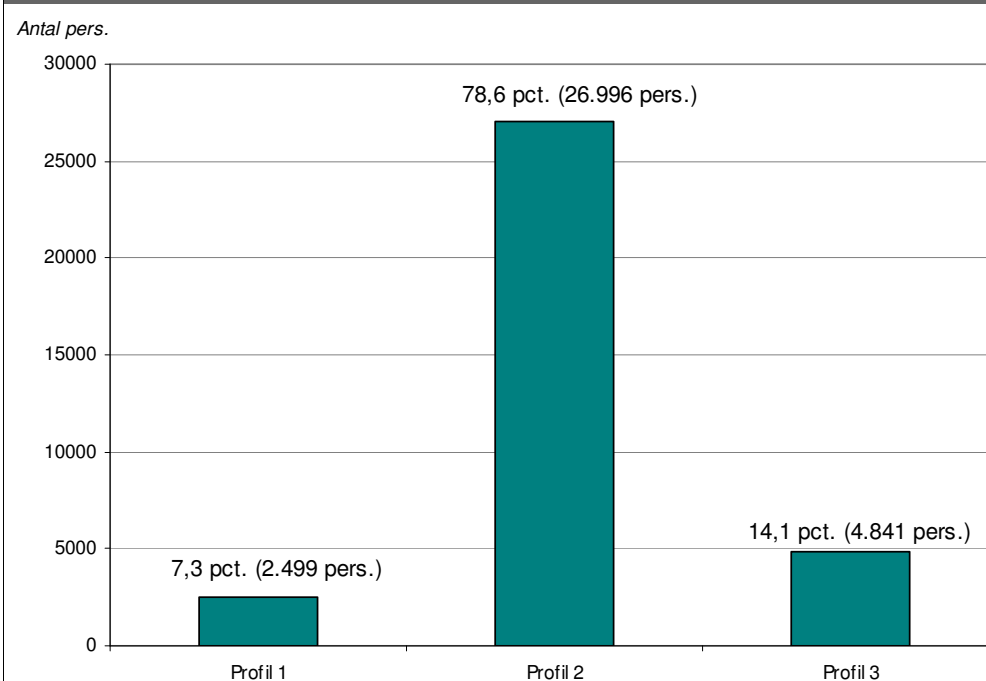
¹⁴ En realkompetencevurdering vil naturligvis indfange langt flere detaljer, end indekset i denne analyse. De udvalgte variable skal således ses som et udtryk for de målbare elementer inden for registerdatas begrænsninger. Det er fx ikke muligt at indfange den opkvalificering ufaglærte modtager gennem virksomhedsinterne kurser, fra leverandører og andre private udbydere. De ufaglærte vil derfor forventeligt have yderligere forudsætninger, end der er medtaget i analysen.

¹⁵ For uddybende forklaring se metodeafsnit 8.1 i bilagsmaterialet

5.2 De ufaglærtes forudsætninger er gode

Figur 5.1 viser, hvordan de ufaglærte i Region Nordjylland er fordelt på de tre profiler. Næsten 80 pct. af de ufaglærte placerer sig i Profil 2, med et mellemniveau af forudsætninger. Figuren indikerer, at størstedelen af de ufaglærte besidder en række forudsætninger for at opnå faglært niveau, og har således en platform af kompetencer og kvalifikationer, der kan bygges videre på. Senere bliver det belyst, hvordan denne platform af kompetencer kan blive sat i spil inden for forskellige brancher og uddannelser.

Figur 5.1: 34.336 ufaglærte fordelt på de tre profiler

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger

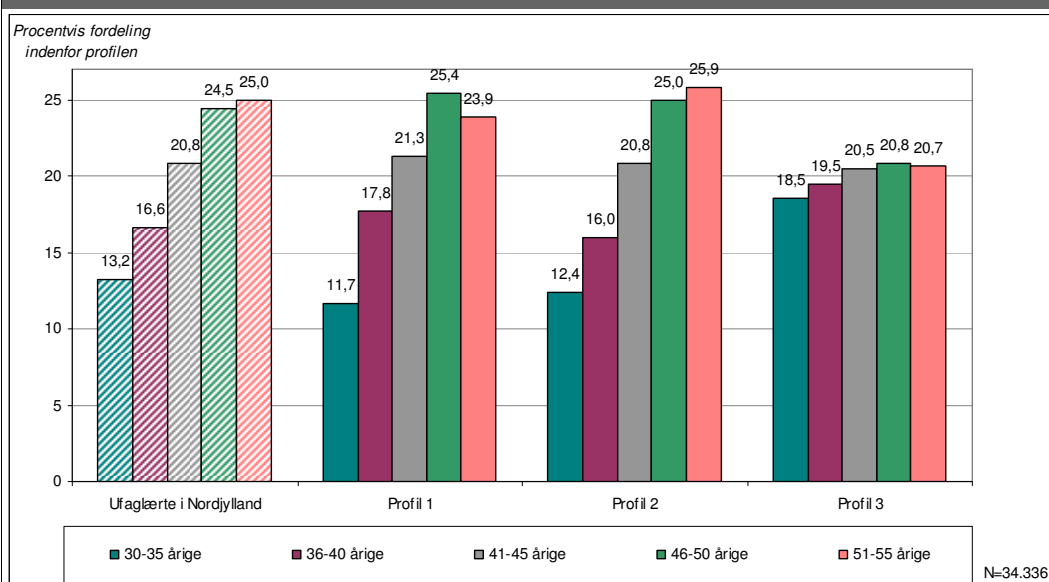
5.2.1 50 pct. af de ufaglærte er mellem 46 og 55 år

De ældre, udgør den største gruppe blandt de ufaglærte. Det er derfor interessant at belyse, hvordan de ældre og yngre fordeler sig inden for de tre profiler.

Figur 5.2 viser, at de ældre har relativt flere forudsætninger for at opnå faglært niveau. Det ses ved, at der er flere unge i Profil 3 sammenlignet med de øvrige profiler, mens andelen af ældre falder fra Profil 1 til 3.

Det er dermed ikke sagt, at de yngre, som er 30 år og derover, er markant dårligere stillede. I forhold til en opkvalificering er relevante kompetencer hos den ufaglærte i forhold til jobåbninger og vækstområder mere afgørende end en satsning på en bestemt aldersgruppe.

Figur 5.2: Aldersfordelingen blandt de tre profiler (primo 2012)

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

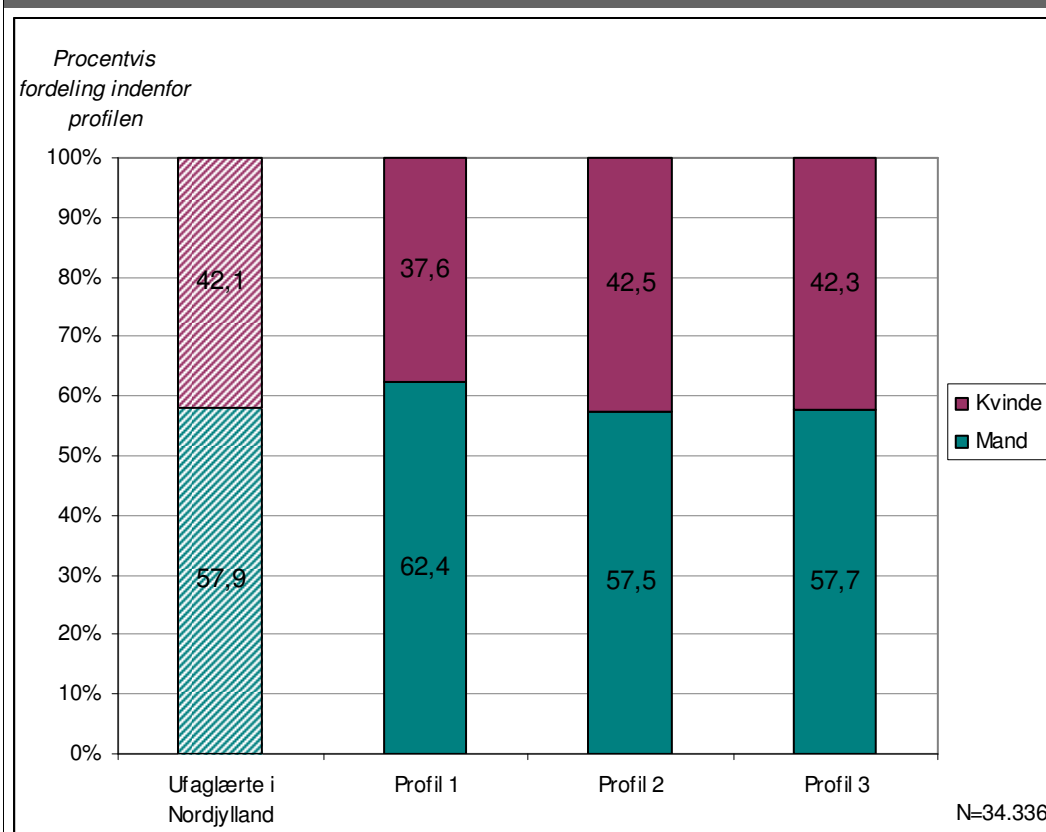
Note: Profil 1: 2.499 personer, Profil 2: 26.996 personer, Profil 3: 4.841 personer. Alder opgjort primo 2012

5.2.2 En lille overvægt af mænd

Generelt er der flest mænd blandt gruppen af ufaglærte i Nordjylland, hvor kvinderne udgør 42,5 pct..

I Profil 1 er andelen af mænd dog noget højere. Mændene er dermed bedre repræsenteret i gruppen, der har kortest vej til faglært niveau jf. figur 5.3.

Figur 5.3: Mænd og kvinders fordeling inden for de tre profiler (primo 2012)

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

Note: Profil 1: 2.499 personer, Profil 2: 26.996 personer, Profil 3: 4.841 personer. Status opgjort primo 2012

5.2.3 81,5 pct. har folkeskolen som højeste uddannelse

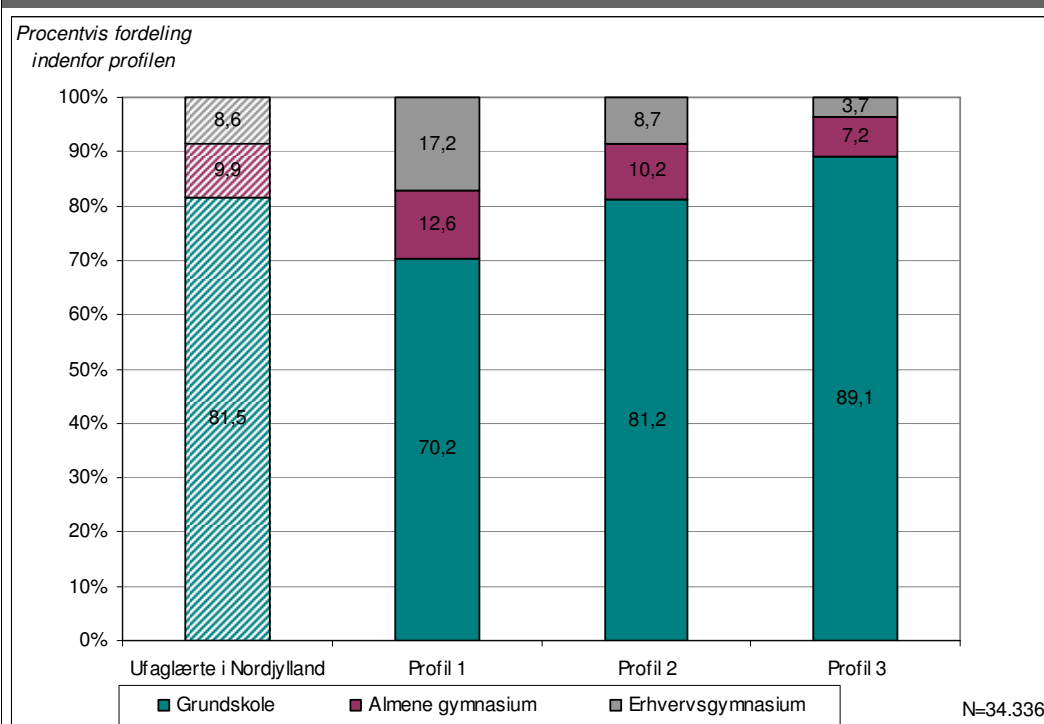
Gruppen af ufaglærte, der ikke har højere uddannelse end folkeskolen, er klart overrepræsenteret i profil 3 – jf. figur 5.4.

De ufaglærte studenter, der enten aldrig er påbegyndt eller har fået færdiggjort en videregående uddannelse, har således bedre forudsætninger for at opnå faglært niveau. Det gælder særligt for de ufaglærte, der har gået på erhvervsgymnasiale uddannelser som HHX og HTX.

Der er ikke tale om nogen lille gruppe ufaglærte studenter; i de tre profiler er der i alt ca. 3.400 studenter.

Denne tendens bekræftes af ressourcepersoner fra VEU-centrene, der oplever, at de ufaglærte studenter har nemmere ved kompetenceløft, fordi de er uddannelsesparate.

Figur 5.4: Højest fuldførte uddannelse indenfor hver af de tre profiler (Primo 2012)

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

Note: Profil 1: 2.499 personer, Profil 2: 26.996 personer, Profil 3: 4.841 personer. Uddannelsesstatus opgjort primo 2012.

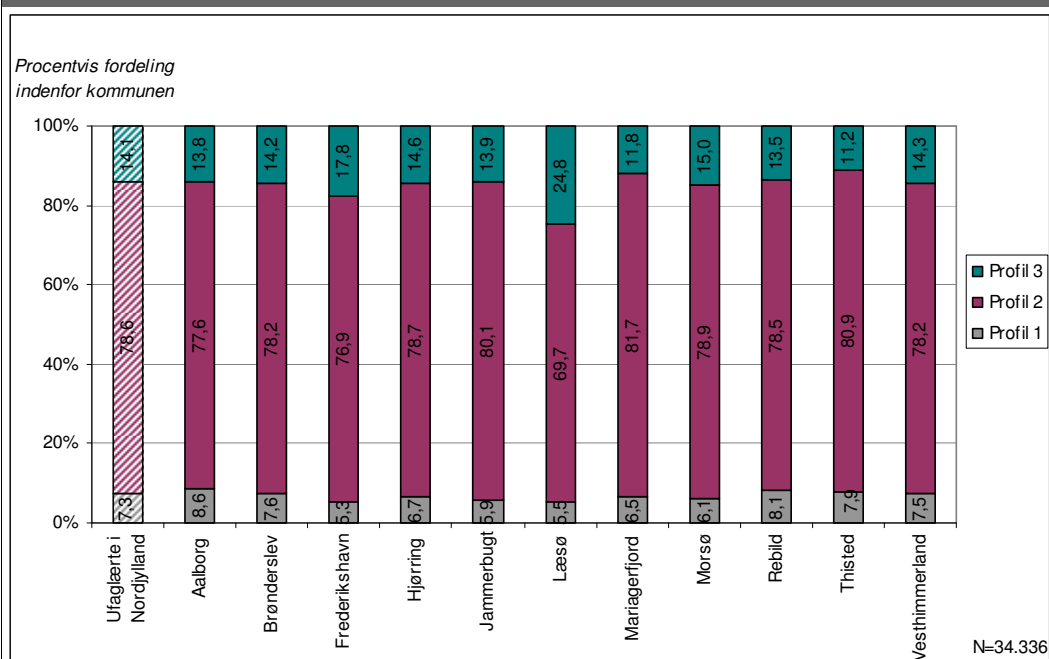
5.2.4 Profilerne fordeler sig nogenlunde ens i kommunerne

Generelt er de tre profiler fordelt jævnt ud over regionens 11 kommuner. Der er dog enkelte kommuner, der skiller sig ud.

Figur 5.5 viser, at Læsø har en overrepræsentation af ufaglærte med mindre forudsætninger. Omvendt har Aalborg og Rebild relativt flere ufaglærte med gode forudsætninger. Der er derfor ikke grund til at gå nærmere ind i de enkelte kommuners fordeling af ufaglærte i de tre profiler.

I tabel 5.2 på næste side fremgår fordelingen af de tre profiler i absolutte tal.

Figur 5.5: Andelen af de tre profiler inden for hver kommune (primo 2012)

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

Note: Aalborg: 9.849 personer, Brønderslev 2.097 personer, Frederikshavn: 3.684 personer, Hjørring: 4.125 personer, Jammerbugt: 2.678 personer, Læsø: 165 personer, Mariagerfjord: 2.758 personer, Morsø: 1.524 personer, Rebild: 1.813 personer, Thisted: 2.984 personer, Vesthimmerlands: 2.659 personer. Bopælsstatus opgjort primo 2012

Tabel 5.2: Antallet af ufaglærte i de tre profiler inden for hver kommune

Kommune	Profil 1	Profil 2	Profil 3	Samlet antal ufaglærte
Aalborg	848	7.640	1.361	9.849
Brønderslev	159	1.640	298	2.097
Frederikshavn	195	2.834	655	3.684
Hjørring	275	3.248	602	4.125
Jammerbugt	159	2.146	373	2.678
Læsø	9	115	41	165
Mariagerfjord	179	2.253	326	2.758
Morsø	93	1.203	228	1.524
Rebild	146	1.423	244	1.813
Thisted	236	2.414	334	2.984
Vesthimmerlands	200	2.080	379	2.659
Total Nordjylland	2.499	26.996	4.841	34.336

Kilde: Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

6. De ledighedsberørtes forudsætninger

- 80 pct. af de ufaglærte har været i beskæftigelse i hele 2011
- Omkring 40 pct. af de ledighedsberørte er i profil 2
- De yngre er mere ramt af ledighed, men der er ikke forskel på forudsætningerne blandt de forskellige aldersgrupper
- Blandt de ledighedsberørte er der relativt flere mænd med mindre gode forudsætninger
- De ledighedsberørte har i mindre grad gennemført en gymnasial uddannelse

Når vi interesserer os for de ufaglærte, der bliver ledige, er det, fordi det er dem, man møder i jobcentrene. Jobcentrene kan spille en vigtig rolle med hensyn til at vejlede ledige ufaglærte om mulighederne for kompetenceløft.

Forudsætningen er, at jobcentrene er i stand til at skønne, om den ledige har et potentiale til et kompetenceløft. I kapitlet forsøger vi ved hjælp af registerdata at pege på nogle indikatorer, der kan understøtte en sådan vurdering i jobcentret.

I dette kapitel er der fokus på en profilering af ufaglærte, der senest har været berørt af ledighed.

6.1 Mange ufaglærte er underbeskæftigede

Tidligere økonomiske analyser fremhæver, at der er særlige økonomiske potentialer i at løfte ufaglærte, der er meget berørt af ledighed¹⁶. Et uddannelsesløft til faglært niveau skaber både gevinster i forhold til øget beskæftigelse og indkomst. Kompetenceløftet kan derfor skabe kommunale besparelser på offentlig forsørgelse og et øget skattegrundlag.

Det er interessant at analysere, hvor tæt de ufaglærte, der senest har været berørt af ledighed, er på faglært niveau.

Det er interessant at se på, hvor længe de ufaglærte har været ledige. Nogle formår relativt hurtigt at finde ordinær beskæftigelse eller indgå i aktiveringsforløb, der opkvalificerer dem. Andre er passive ledige i længere tid ad gangen.

Analysen fokuserer på ufaglærte, der har været ”passiv”-ledige i mere end tre måneder af 2011. Det undgås således at inkludere de ledighedsberørte, der relativt hurtigt formår at finde enten ordinær beskæftigelse eller indgå i forskellige former

¹⁶ AE-rådet: Ufaglærte øger deres løn gennem voksenuddannelse (2013).

for aktivering, der opkvalificerer dem. Gruppen, der kun er berørt af ledighed¹⁷ i kortere tid, betragtes som underbeskæftigede (se faktaboks).

Begreber om ledighed

Ledighedsgrad pr år:	Ledighedsgraden svarer til den andel af et år, hvor den ufaglærte har været ledig. Ufaglærte, der i 2011 har en netto-ledighedsgrad på 25 pct., har derfor været nettoledig i tre måneder af 2011. Det kan enten have været en række kortere ledighedsforløb eller et sammenhængende.
Nettoledighed/passiv ledig:	I analysen defineres de ufaglærtes ledighedsgrad udelukkende ud fra deres nettoledighed. Det betyder, at ledighedsgraden er et udtryk for, hvor lang tid den ufaglærte er ”passiv” ledig. Den anvendte ledighedsgrad medtager ikke den tid, hvor den ledige evt. er i støttet beskæftigelse, under uddannelse eller anden form for aktivering. Hvis bruttoledigheden anvendes, vil den ufaglærtes ledighedstendens overvurderes, fordi den ledige forventeligt opnår øgede kompetencer under den ledighedsperiode, hvor vedkommende er aktiveret i støttet beskæftigelse, er på seks ugers selvvalgt kursus etc.
Underbeskæftigede:	Underbeskæftigede er ufaglærte, der kun i kortere tid står uden beskæftigelse. I analysen er en ufaglært underbeskæftiget, hvis vedkommende har været berørt af ledighed, men perioden på årsbasis sammenlagt har været under tre måneder (= ledighedsgrad på 25 pct.).

20 pct. af de ufaglærte har været berørt af ledighed i kortere eller længere tid i 2011 – jf. første søjle i figur 6.1. Der er imidlertid kun 9 pct. af de ufaglærte, der har været nettoledige i mere end 25 pct. i 2011. Denne gruppe, som udgør 3.082 personer, benævnes fremover ufaglærte berørt af ledighed i 2011.

Inddelingen i profiler sker bl.a. på baggrund af de ufaglærtes ledighedstendens. Alle de ufaglærte, der har været ledige i mere end 25 pct. af 2011, befinder sig derfor hhv. i profil 2 og 3.

I figur 6.1 skelnes der yderligere mellem ufaglærte, der på årsbasis har været ledige hhv. mellem tre og seks måneder samt over seks måneder¹⁸. Skellet er foreta-

¹⁷ Til analysen er anvendt netto-ledighed for ikke at overvurdere den ufaglærtes ledighedsperioder (Se faktaboks for uddybning). Ulempen ved at anvende nettoledighed her er, at den ikke udtrykker, hvorvidt den ufaglærte har opnået ordinær beskæftigelse eller er overgået til støttet beskæftigelse eller anden form for aktivering.

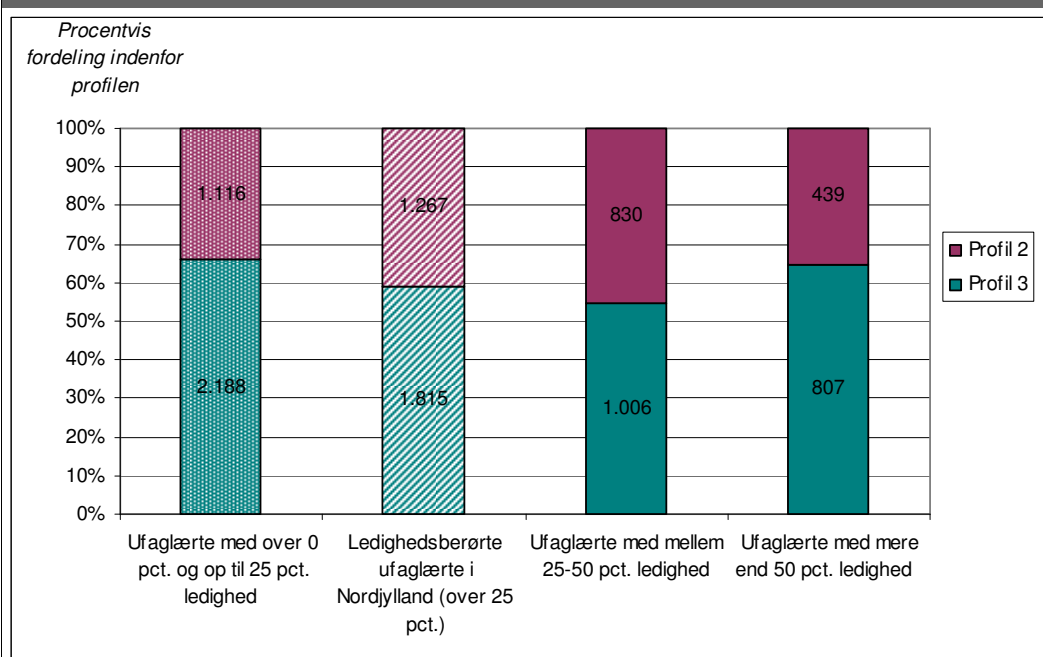
¹⁸ Langtidsledige er defineret som ledige, der har været bruttoledige over 80 pct. på årsbasis. Da analysen tager udgangspunkt i netto-ledighed, der ikke inddrager aktivering, er grænsen for hvornår en ufaglært er meget berørt af ledighed sat til 50 pct.

get, da der kan være forskelle på indsatsen afhængigt af, hvor lang tid den ufaglærte har været ”passiv” ledig.

Jo længere tid den ufaglærte ikke har været i ordinær beskæftigelse eller opkvalificerende aktivering des mere oplagt er det, at vedkommende indgår i et kompetenceløft. For denne gruppe er der imidlertid nogle potentielle udfordringer og barrierer for at indgå i opkvalificering.

Det kræver derfor en særlig indsats fra jobcenteret og uddannelsesinstitutionerne for at hjælpe og vejlede den ufaglærte igennem et kompetenceløft. For Profil 2 til faglært niveau og for Profil 3 i første omgang inden for almen kvalificering. Her kan søges inspiration i erfaringerne fra det nordjyske projekt ”Kvalificering til nye job”¹⁹. I det projekt viser der sig positive resultater med opkvalificering af langtidsledige, der dog har krævet en målrettet indsats.

Figur 6.1: Berørte af mere end 25 pct. nettoledighed i 2011 (antal personer)

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

Note: Ufaglærte i Region NJ: 34.336 personer. Personer med over 0 pct. og op til 25 pct. ledighed i 2011: 3.308, Personer med over 25 pct. ledighed i 2011: 3.082 personer, Personer med over 25 pct. til og med 50 pct. ledighed i 2011: 1.836 personer, Personer med over 50 pct. ledighed i 2011: 1.246 personer

Ledighedsgraden dækker kun de nettoledige, dvs. den periode hvor en ledig er under aktivering, vil ikke indgå i ledighedsgraden. Det betyder, at den anvendte ledighedsgrad undervurderer de faktiske ledighedsperioder.

¹⁹ Se mere på www.kompetencenord.dk

Figur 6.1 viser, at 60 pct. af de ledighedsberørte ufaglærte kun er passive ledige mellem tre og seks måneder i løbet af 2011. Dvs. det er 40 pct. af de ledighedsberørte, der er meget berørt af ledighed.

Dykker man ned i tallene viser tabel 6.1 fordelingen på kommuneniveau. Der er ikke kommuner, der forholdsmæssigt markerer sig hverken positivt eller negativt.

Kommune	Ufaglærte, der er noget berørt af ledighed (ledighedsgrad mellem 25 - 50 pct.)		Ufaglærte, der er meget berørt af ledighed (ledighedsgrad over 50 pct.)		Samlet antal af ufaglærte med ledighedsgrad over 25 pct.
	Profil 2	Profil 3	Profil 2	Profil 3	
Aalborg	219	260	162	276	917
Brønderslev	50	71	21	45	187
Frederikshavn	91	158	47	100	396
Hjørring	135	144	62	111	452
Jammerbugt	67	84	21	47	219
Læsø	11	17	*	11	41
Mariagerfjord	53	47	30	29	159
Morsø	42	51	27	55	175
Rebild	44	38	18	38	138
Thisted	56	64	23	43	186
Vesthimmerlands	61	72	25	52	210
Total Nordjylland	829	1.006	438	807	3.082

Note: * udtrykker, der er under fem individer og blændet af diskretionshensyn. De indgår i totalen.
Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

6.2 De ledighedsberørtes karakteristika

De næste afsnit vil se på profileringen af de senest ledighedsberørte for at undersøge hvor tæt de er på at opnå faglært niveau.

6.2.1 De unge er mest ledighedsberørte

På den lange bane er den økonomiske gevinst størst, når de yngre ufaglærte gennemgår et uddannelsesløft. De har længere tid tilbage på arbejdsmarkedet, og kan derfor i længere tid bidrage med øgede skatteindtægter.

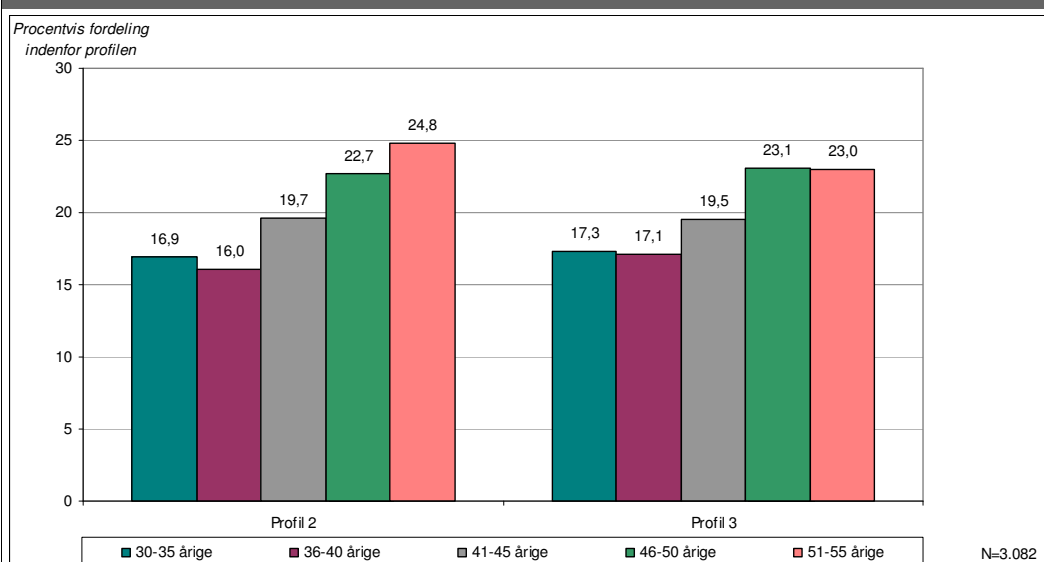
Hvis det samtidig lykkes at give de ledighedsberørte yngre et uddannelsesløft, øges den økonomiske gevinst i reducerede omkostninger til offentlig forsørgelse. Det er derfor interessant at se på de ledighedsberørtes forudsætninger fordelt på alder.

Sammenlignes aldersfordelingen blandt de aktuelt berørte af ledighed med den samlede gruppe af ufaglærte (figur 5.2), fremgår det, at de yngre er mere berørt af ledighed i 2011.

Der er imidlertid ikke forskel i forudsætningerne indenfor de forskellige aldersgrupper, jf. figur 6.2. I afsnit 5.1.1 blev det ellers vist, at for den samlede gruppe af ufaglærte er der en klar tendens til, at de ældre har bedre forudsætninger. Figur 6.2 viser, at de ældres "forspring" i forudsætninger udlignes, når der er tale om ledighedsberørte.

Det betyder, at selvom de yngre er mere ledighedsberørte, er deres forudsætninger ikke relativt dårligere end de øvrige aldersgrupper.

Figur 6.2: Aldersfordelingen inden for de to profiler – (ledige over 25 pct. i 2011)

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

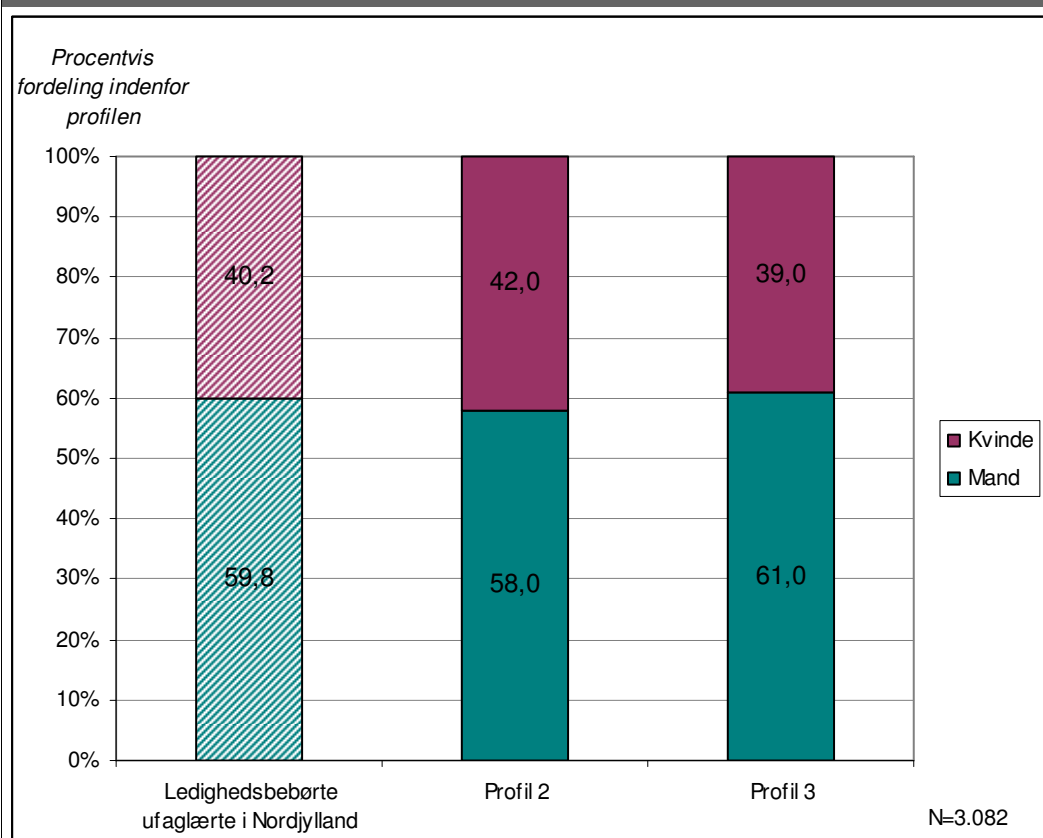
Note: Inddelingen i profiler sker bl.a. på baggrund af de ufaglærtes ledighedstendens. Alle de ufaglærte, der har været ledige i mere end 25 pct. af 2011, befinder sig derfor hhv. i profil 2 og 3. Derfor er Profil 1 tom i figuren. Profil 2: 1.267 personer, Profil 3: 1.813 personer.

6.2.2 Mænd er i overtal blandt ledighedsberørte

Der er ikke store forskelle på kønsfordelingen for de tre profiler, når de ledighedsberørte sammenlignes med den samlede gruppe af ufaglærte (figur 6.3).

Blandt de ledighedsberørte er der stadig et overtal af mænd. Det antyder, at de ledighedsberørte mænd har relativt dårligere forudsætninger end de ledighedsberørte kvinder. Det er dog kun en svag tendens.

Figur 6.3: Ledighedsberørte mænd og kvinder (ledige over 25 pct. i 2011)

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

Note: Inddelingen i profiler sker bl.a. på baggrund af de ufaglærtes ledighedstendens. Alle de ufaglærte, der har været ledige i mere end 25 pct. af 2011, befinder sig derfor hhv. i profil 2 og 3. Derfor er Profil 1 tom i figuren, Profil 2: 1.267 personer, Profil 3: 1.813 personer.

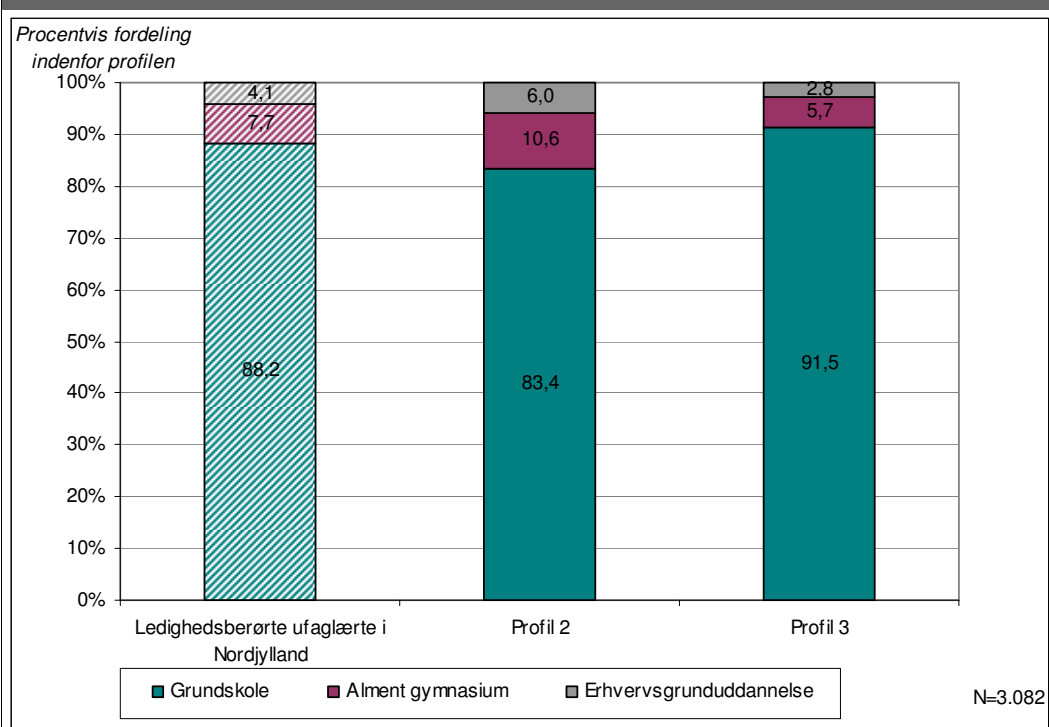
6.2.3 Ufaglærte med studentereksamen er mindre ledige

Det er interessant at se, at de ledighedsberørte i mindre grad har gennemført en gymnasial uddannelse end det er tilfældet for den samlede population (figur 6.4).

Blandt de ledighedsberørte er der også store forskelle i uddannelsesniveauerne. Studenterne udgør 16,6 pct. i profil 2. I Profil 3 har langt flere grundskolen som højst uddannelse og her udgør studenterne kun 5,7 pct.

Tallene i figur 6.4 indikerer dermed, at de ufaglærte med en gymnasial uddannelse dels i mindre grad har været berørt af ledighed i 2011, og dels har bedre forudsætninger for et uddannelsesløft.

Figur 6.4: Ledighedsberørtes højst fuldførte uddannelse (ledige over 25 pct. i 2011)

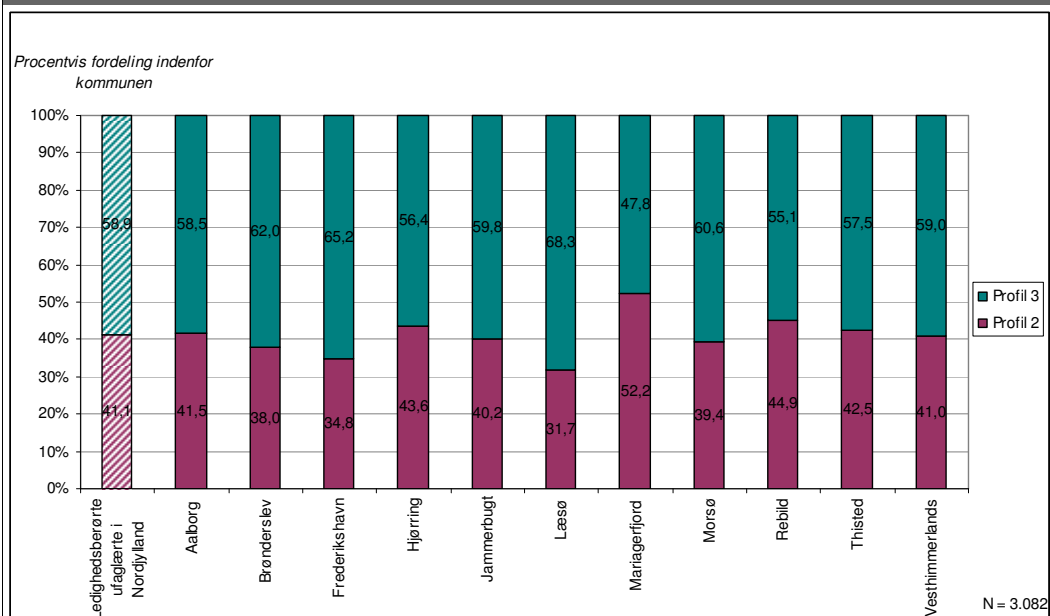

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

Note: Inddelingen i profiler sker bl.a. på baggrund af de ufaglærtes ledighedstendens. Alle de ufaglærte, der har været ledige i mere end 25 pct. af 2011, befinder sig derfor hhv. i profil 2 og 3. Derfor er Profil 1 tom i figuren, Profil 2: 1.267 personer, Profil 3: 1.813 personer.

6.2.4 Samme regionale billede af de ledighedsberørte

Figur 6.5: Andelen af ledighedsberørte inden for hver kommune (ledige over 25 pct. i 2011)

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

Note: Aalborg: 917 personer, Brønderslev 187 personer, Frederikshavn: 396 personer, Hjørring: 452 personer, Jammerbugt: 219 personer, Læsø: 41 personer, Mariagerfjord: 159 personer, Morsø: 175 personer, Rebild: 138 personer, Thisted: 186 personer, Vesthimmerlands: 210 personer. Bopælsstatus opgjort primo 2012

Inddelingen i profiler sker bl.a. på baggrund af de ufaglærtes ledighedstendens. Alle de ufaglærte, der har været ledige i mere end 25 pct. af 2011, befinder sig derfor hhv. i profil 2 og 3. Derfor indgår Profil 1 ikke i figuren.

Det kommunale mønster, som det fremgår af figur 6.5, går igen, når de ledighedsberørte i 2011 sammenlignes med profilfordelingen af den samlede gruppe af ufaglærte i Nordjylland fordelt på kommuner (figur 5.5).

De 11 kommuner fordeler sig relativt ens mellem de to profiler. Mariagerfjord adskiller sig dog ved, at over 50 pct. af deres ledighedsberørte er i Profil 2 med potentiale for uddannelse.

7. De ufaglærtes brancher

- Hovedparten af de ufaglærte arbejder inden for seks brancher:
 - industri
 - social og sundhed
 - handel
 - transport
 - rengøring og anden operationel service
 - bygge og anlæg.
- Knap 25 pct. af de ufaglærte har overvejende været ansat i industrien, og har gode potentialer til uddannelsesløft.
- Inden for transportbranchen har hovedparten af de ledighedsberørte stort potentiale for et uddannelsesløft.
- Ledighedsberørte har lavere forudsætninger for et kompetenceløft i brancherne rengøring og anden operationel service, bygge og anlæg samt social og sundhed.

Nogle brancher beskæftiger flere ufaglærte end andre. Det er derfor vigtigt at identificere de brancher, der beskæftiger flest ufaglærte. Ca. 65 pct. af de ufaglærte fordeler sig på seks brancher. Kapitlet ser også på, hvordan de tre profiler, ufaglærte inddeles i, fordeler sig på hovedbrancherne.

7.1 Hvor arbejder de ufaglærte?

De 34.336 ufaglærte nordjyder har haft beskæftigelse i en lang række brancher. Vejen til et kompetenceløft vil være kortest, hvis den ufaglærte opkvalificeres inden for den branche, hvor vedkommende har mest erfaring og været ansat længst tid.

Hensyn til fremtidige jobåbninger og efterspørgsel er naturligvis afgørende for det endelige valg af erhvervsuddannelse. Tidligere analyser²⁰ beskriver, at efterspørgslen efter arbejdskraft vil falde inden for regionens traditionelle produktionssektorer som fremstillingsindustrien, men også inden for det offentlige område som plejesektoren.

Det er desværre netop de to brancher, hvor størstedelen af de ufaglærte i Region Nordjylland overvejende har haft arbejde (tabel 7.1). Industrien er den næststørste branche i regionen, og de ufaglærte udgør her over 28 pct. af de ansatte. Sundhed og socialvæsenet er den branche, hvor der er næst flest ufaglærte ansat.

²⁰ Fremkom2, 2012, Fremtidens kompetenceudfordringer i Nordjylland: s.5 (<http://www.fremkom.dk/fremkom-2.aspx>)

Tabel 7.1: Ufaglærte i Nordjylland fordelt på brancher

Branche	Antal ufaglærte ansatte mellem 30-55 år	Antal ansatte i alt mellem 30-55 år	Ufaglærtes andel af de ansatte mellem 30-55 år (pct.)
Industri	7.259	25.586	28,4
Sundhed og socialvæsen	4.470	35.194	12,7
Handel	3.848	18.785	20,5
Transport	2.819	6.954	40,5
Rejsebureauer, rengøring mv.*	2.138	6.564	32,6
Bygge og anlæg	1.957	10.026	19,5
Landbrug, skovbrug og fiskeri	1.488	5.387	27,6
Undervisning	1.459	14.538	10,0
Offentlig administration, forsvar mv.	1.188	9.279	12,8
Hoteller og restauranter	985	3.085	31,9
Andre serviceydelser mv.	777	3.208	24,2
Videnservice	678	5.723	11,8
Information og kommunikation	577	4.479	12,9
Finansiering og forsikring	454	3.870	11,7
Kultur og fritid	415	1.629	25,5
Ejendomshandel og udlejning	411	1.884	21,8
Vandforsyning og renovation	383	1.009	38,0
Råstofindvinding	133	470	28,3
Energiforsyning	75	673	11,1
Uoplyst	2.822	8.403	33,6
I alt	34.336	166.756	20,6

Kilde: Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.
 * I Dansk Branchenomenklatur er denne branche "Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service". En mindre del af de ufaglærte er dog ansat inden for rejsebureauerne, hvorfor branchekategorien i analysen er omdøbt til "Rengøring og anden operationel service".

Selvom tidligere analyser fremskriver et fald i efterspørgslen inden for disse brancher, vil der stadig være en efterspørgsel efter faglært *kvalificeret* arbejdskraft. Det skyldes især den store afgang af faglært arbejdskraft, der trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet i de kommende år. Den nordjyske arbejdsstyrke vil derfor mindskes, men dem der efterspørges, skal have et højere kvalifikationsniveau end i dag.

Denne analyse har til formål at undersøge potentialet for et kompetenceløft af regionens ufaglærte til faglært niveau. Her er det væsentligt at tage udgangspunkt i de brancher, hvor regionens ufaglærte har størst erfaring.

Hvis vejen til faglært niveau skal afkortes, kræver det, at den ufaglærte har relevant brancheerfaring. Det økonomiske potentiale er derfor størst, hvis de ufaglærte får kompetenceløft inden for de brancher, hvor de har mest erfaring.

De 34.336 ufaglærte nordjyder er derfor blevet inddelt efter, hvilken branche de overvejende har været ansat i fra 2008-11²¹. Det ufaglærte arbejdsmarked i Nordjylland er domineret af følgende seks brancher:

- Industri
- Sundhed og socialvæsen
- Handel
- Transport
- Rengøring og anden operationel service
- Bygge og anlæg

65 pct. (22.491 personer) af de ufaglærte har fra 2008 – 2011 overvejende været ansat inden for de seks brancher. Den følgende analyse af de ufaglærtes forudsætninger er fokuseret på de seks brancher og hvilke potentialer der her er for uddannelsesløft.

²¹ De ufaglærte er placeret efter, hvilken branche de har været ansat i længst tid mellem 2008-11. Hvis personen har været lige lang tid i flere brancher, er den nyeste observation gældende. Ved ledighed eller uoplyst brancheværdi benyttes branchekoden for det år, vedkommende sidst har en registreret branche. Der er lidt over 9.000 ufaglærte, der overvejende har været beskæftiget i andre end de seks udvalgte brancher.

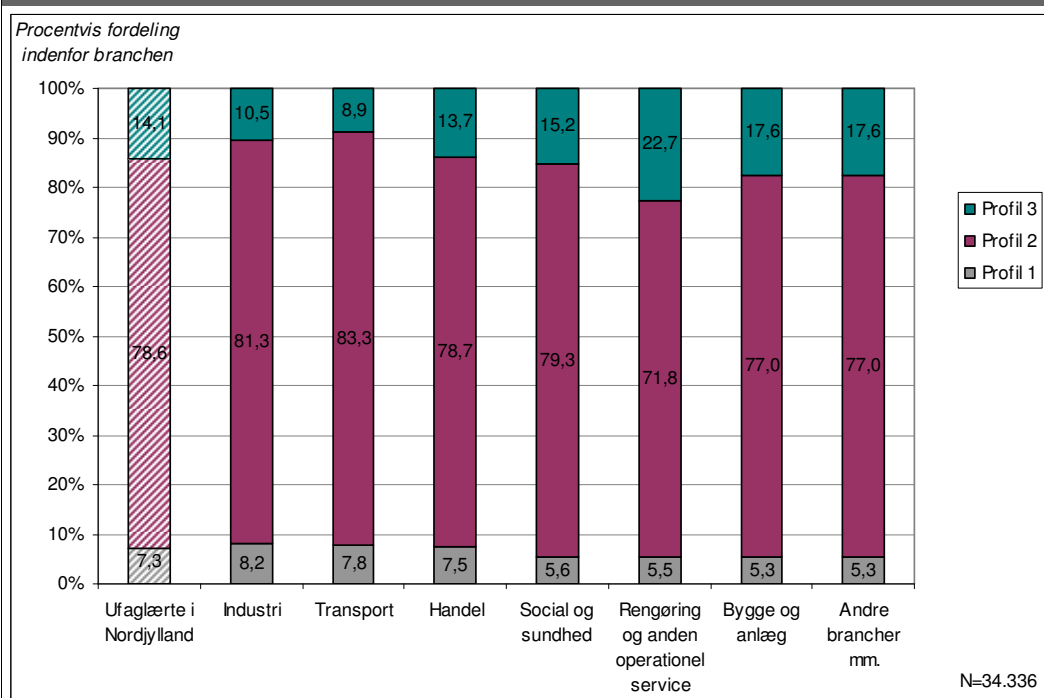
7.2 Potentiale for uddannelsesløft i de ufaglærtes brancher

Der er generelt relativt små forskelle på de ufaglærtes forudsætninger, når der sammenlignes på tværs af brancherne.

De ufaglærte, der overvejende har været ansat inden for industrien og transportbranchen, har dog relativt størst potentiale for et uddannelsesløft, som det ses af figur 7.1.

Omvendt har de ufaglærte ansat inden for social og sundhed, bygge og anlæg samt særligt rengøring og anden operationel service mindre gode forudsætninger for at blive opkvalificeret til faglært niveau.

Figur 7.1: Profilernes fordeling på de seks største brancher

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

Note: Ufaglærte i Region NJ: 34.336 personer, heraf:

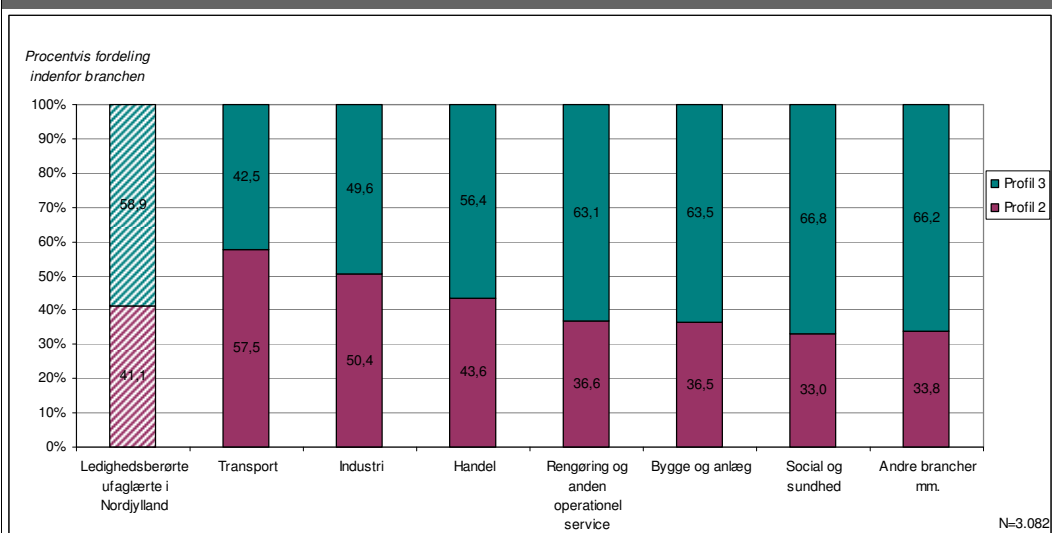
Industri: 8.046 personer, Transport: 2.991 personer, Handel: 4.164 personer, Social og sundhed: 4.658 personer, Rengøring og anden operationel service: 2.400 personer, Bygge og anlæg: 2.165 personer, Andre brancher mm: 9.912 personer (heraf er 483 uoplyst)

Vendes blikket mod de ufaglærte berørt af ledighed, viser figur 7.2, at indenfor transportbranchen har hovedvægten af de ledighedsberørte en del forudsætninger (profil 2). Der er derfor her en relativ god basis at arbejde videre på. Det skal bemærkes, at transportområdet også omfatter lager- og logistikområdet.

Der er andre brancher, hvor de ufaglærte, der er ledighedsberørte over 25 pct. i 2011, har en relativ stor andel i profil 3. Det drejer sig om rengøring og anden operationel service, bygge og anlæg samt social og sundhed. Der er stadig potentialer for uddannelsesløft, men de ledighedsberørte ufaglærte inden for disse brancher vil kræve en større indsats for at blive løftet. En stor del kan med fordel starte med en kvalificering inden for almene voksenuddannelser.

I kapitel 8 behandles den økonomiske side af mulighederne for uddannelsesløft. Her er også opgjort, hvor lang tid det vil tage at opkvalificere ufaglærte til faglært niveau i specifikke uddannelser.

Figur 7.2: De ufaglærte fordelt på de to profiler inden for de seks største brancher – for ufaglærte med over 25 pct. ledighed i 2011

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

Note: Transport: 214 personer, Industri: 786 personer, Handel: 319 personer, Rengøring og anden operationel service: 336 personer, Bygge og anlæg: 241 personer, Social og sundhed, 355 personer, Andre brancher mm. (herunder uoplyste): 831 personer

Bemærk: Inddelingen i profiler sker bl.a. på baggrund af de ufaglærtes ledighedstendens. Alle de ufaglærte, der har været ledige i mere end 25 pct. af 2011, befinder sig derfor hhv. i profil 2 og 3. Derfor indgår Profil 1 ikke i figuren.

8. De ufaglærtes brug af voksen- og efteruddannelse

- AMU er de ufaglærtes foretrukne efteruddannelsesvalg.
- Almen voksenuddannelse (AVU m.m.) anvendes af ufaglærte, der for evt. at kunne få et uddannelsesløft på sigt, først skal opkvalificere med grundlæggende kompetencer gennem fx fag på folkeskoleniveau.
- De ansatte i industrien og transportbranchen har flest brugere af AMU.
- Knap 25 pct. af de ufaglærte med mindre potentiale for uddannelsesløft har deltaget i et eller flere AMU-kurser mellem 2007-11.
- De ledighedsberørte er flittige brugere af AMU. Det peger på, at de ufaglærte gør brug af opkvalificering i deres ledighedsperioder.
- Alle tre profiler indenfor transportbranchen har et højt niveau af brancherelevant AMU.

En af faktorerne der er afgørende for, hvor tæt ufaglærte er på opkvalificering til faglært niveau, er i hvilket omfang de har deltaget i uddannelse. Det er derfor interessant at se på, hvordan de ufaglærte benytter sig af forskellige efteruddannelses-tilbud. Det er i den forbindelse væsentligt at undersøge, hvordan efteruddannelsesmønstret fordeler sig dels inden for de tre profiler, dels inden for de seks hovedbrancher, der udpeges i kapitel 7.

AMU er den mest relevante efteruddannelsesform, når man måler ufaglærtes kompetencer op mod erhvervsuddannelser. Kapitlet ser derfor nærmere på, hvordan de ufaglærte i Nordjylland over tid har benyttet sig af først og fremmest AMU.

Der er store forskelle mellem de forskellige erhvervsuddannelser og brancher på, hvordan den enkeltes forudsætninger kan omsættes til meritter og afkortning af uddannelse i form af GVU eller voksenlærling. Dette perspektiv vil blive uddybet senere i kapitel 8, men inden er det relevant at gå tættere på, hvilken opkvalificering de ufaglærte har opnået gennem VEU og særligt AMU.

8.1 AMU er det foretrukne efteruddannelsesvalg

De ufaglærtes brug af voksen- og efteruddannelse dækker over alt fra forberedende voksen – og almenvoksenuddannelse til mere arbejdsmarkedsrelaterede opkvalificering som AMU-forløb. AMU er den altdominerende aktivitet, ufaglærte benytter. Det er imidlertid også interessant at se, hvordan de øvrige kursustyper fordeler sig inden for de forskellige profiler og brancher.

Figur 8.1 viser antallet af kurser og ikke deres omfang (varighed). De almene voksenuddannelser som FVU, AVU, HF-enkeltfag etc. er ofte længere forløb, og har

således stor volumen i den samlede mængde tid, de ufaglærte bruger på opkvalificering. Omfanget er imidlertid fordelt på et mindre antal kurser og personer.

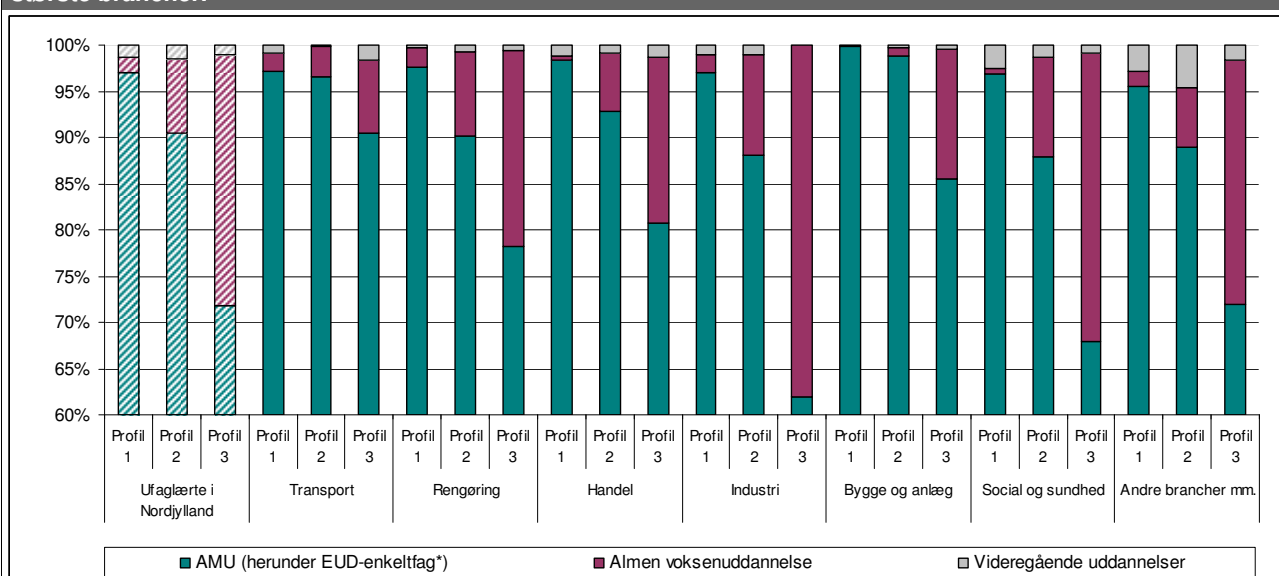
Figur 8.1 tydeliggør, at almen voksenuddannelse er mest udbredt blandt de ufaglærte i profil 3 med et mindre potentiale til faglært uddannelse.

Blandt de ufaglærte i Profil 1 udgør almen voksenuddannelse (markeret med rødt i figuren) kun et par procent af profilets voksen – og efteruddannelse. For de ufaglærte i Profil 2 og særligt Profil 3 er det mere udbredt at benytte almen voksenuddannelse.

Det gør sig gældende i alle de ufaglærtes brancher, men særligt hos ansatte i industrien samt ansatte inden for social og sundhedsområdet er der meget kursusaktivitet på de almene voksenuddannelser.

Generelt kan den omfattende kursusaktivitet på almene voksenuddannelser derfor også ses som en indikation på, at kravene til almene læse-, skrive- og regnefærdigheder er større i denne branche, hvorfor de ansatte har deltaget i denne kursusaktivitet.

Figur 8.1: Ufaglærtes samlede brug af voksenuddannelse fra 2007-2011. Fordelt på profiler indenfor de seks største brancher.

Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.

Note: "Almen voksenuddannelse" dækker uddannelses typerne: Forberedende og almen voksenuddannelse, HF-enkeltfag, danskundervisning for udlændinge, Frie skoler (folkehøjskoler, husholdnings- og håndarbejds skoler). "Videregående uddannelser" dækker uddannelses typerne: korte, mellem og lange åbne videregående uddannelser.

* EUD-enkeltfag udgør under 0,5 pct. i alle tre profiler for ufaglærte i Nordjylland, og er derfor her slået sammen med AMU, som udgør langt størstedelen af de ufaglærtes samlede brug af voksenuddannelse.

Den procentvise fordeling bygger på antallet af kurser og ikke omfanget (varighed)

Bemærk: Da AMU-kurser udgør langt størstedelen af aktiviteten, starter skalaen ved 60 pct. Dette er valgt for at synliggøre variationerne i voksenuddannelse.

Tabel 8.1 viser i tabelform, hvordan de forskellige typer voksen- og efteruddannelse er fordelt for de tre profiler indenfor de seks største brancher. Tabellen supplerer derfor figur 8.1.

Tabel 8.1: Fordelingen af ufaglærtes brug af voksenuddannelse fra 2007-2011. Fordelt på profiler indenfor de seks største brancher (pct.)				
Branche	Profil	AMU (inkl. EUD-enkeltfag*)	Almen voksenuddannelse	Videregående uddannelser
Ufaglærte i Nordjylland	Profil 1	97,0	1,6	1,4
	Profil 2	90,4	8,2	1,5
	Profil 3	71,8	27,2	1,0
Transport	Profil 1	97,2	2,0	0,8
	Profil 2	96,5	3,3	0,2
	Profil 3	90,4	7,9	1,7
Rengøring	Profil 1	97,6	2,1	0,3
	Profil 2	90,2	9,1	0,7
	Profil 3	78,2	21,2	0,6
Handel	Profil 1	98,3	0,4	1,3
	Profil 2	92,8	6,3	0,9
	Profil 3	80,7	18,0	1,3
Industri	Profil 1	97,0	2,0	1,0
	Profil 2	88,0	11,0	1,0
	Profil 3	62,0	38,0	0,0
Bygge og anlæg	Profil 1	99,9	0,0	0,1
	Profil 2	98,7	1,0	0,2
	Profil 3	85,5	14,1	0,4
Social og sundhed	Profil 1	96,9	0,5	2,6
	Profil 2	88,0	10,6	1,4
	Profil 3	67,8	31,3	0,9
Andre brancher	Profil 1	95,6	1,7	2,8
	Profil 2	88,9	6,4	4,7
	Profil 3	72,0	26,4	1,6

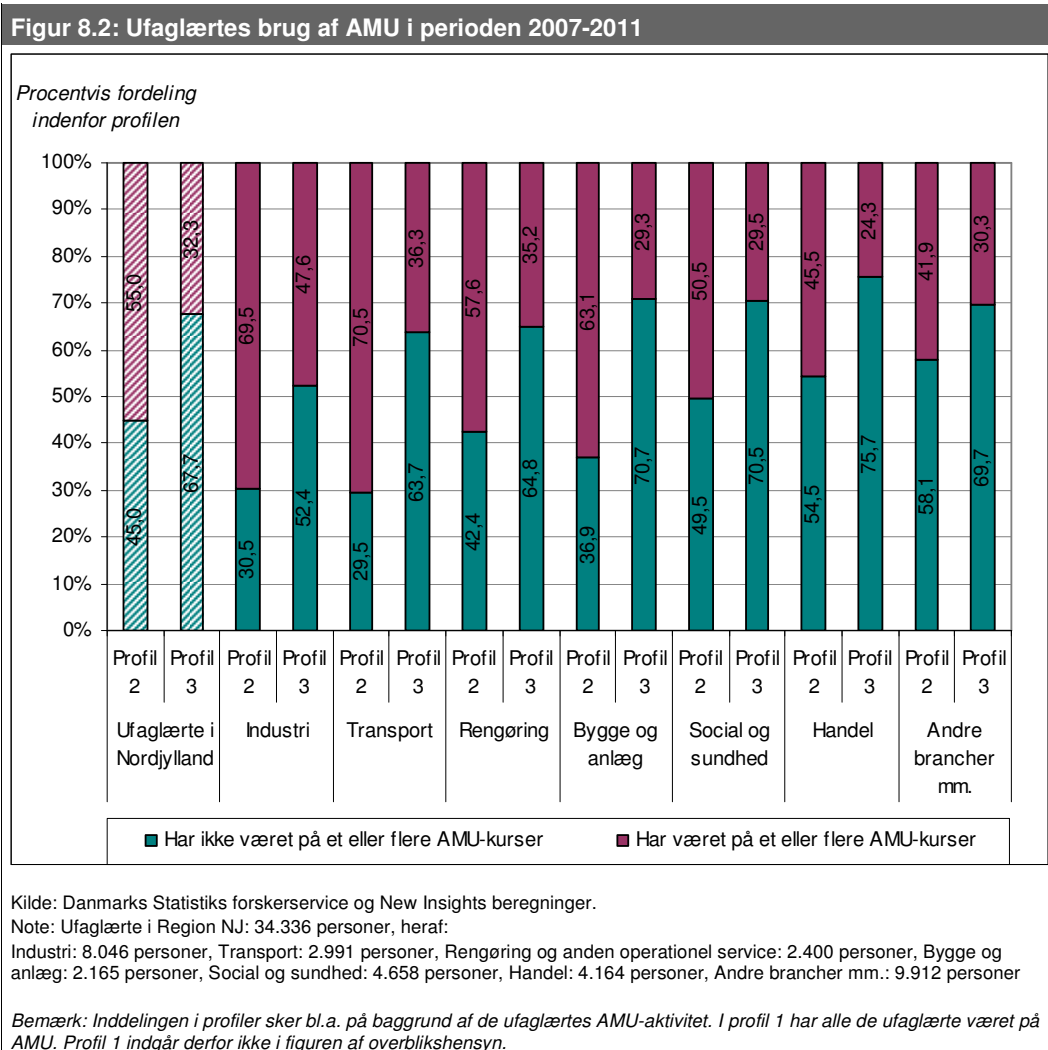
Kilde: Kilde: Danmarks Statistiks forskerservice og New Insights beregninger.
 Note: "Almen voksenuddannelse" dækker uddannelses typerne: Forberedende og almen voksenuddannelse, HF-enkeltfag, danskundervisning for udlændinge, Frie skoler (folkehøjskoler, husholdnings- og håndarbejdsskoler). "Videregående uddannelser" dækker uddannelses typerne: korte, mellem og lange åbne videregående uddannelser.
 * EUD-enkeltfag udgør under 0,5 pct. i alle tre profiler for ufaglærte i Nordjylland, og er derfor her slået sammen med AMU, som udgør langt størstedelen af de ufaglærtes samlede brug af voksenuddannelse.

Den procentvise fordeling bygger på antallet af kurser og ikke omfanget (varighed)
Bemærk: Da AMU-kurser udgør langt størstedelen af aktiviteten, starter skalaen ved 60 pct. Dette er valgt for at synliggøre variationerne i voksenuddannelse.

8.1.1 AMU er mest relevant for uddannelsesløft

I en analyse af de ufaglærtes vej til faglært niveau er det AMU-forløbene, der er mest relevante, da denne type kursusaktivitet er den umiddelbart mest meritgivende, der kan afkorte uddannelsens forløb.

Derfor er det også kun de ufaglærtes brug af AMU, der indgår som variabel i forudsætningsindekset. De ufaglærtes brug af AMU er imidlertid forskellig inden for de seks dominerende brancher.

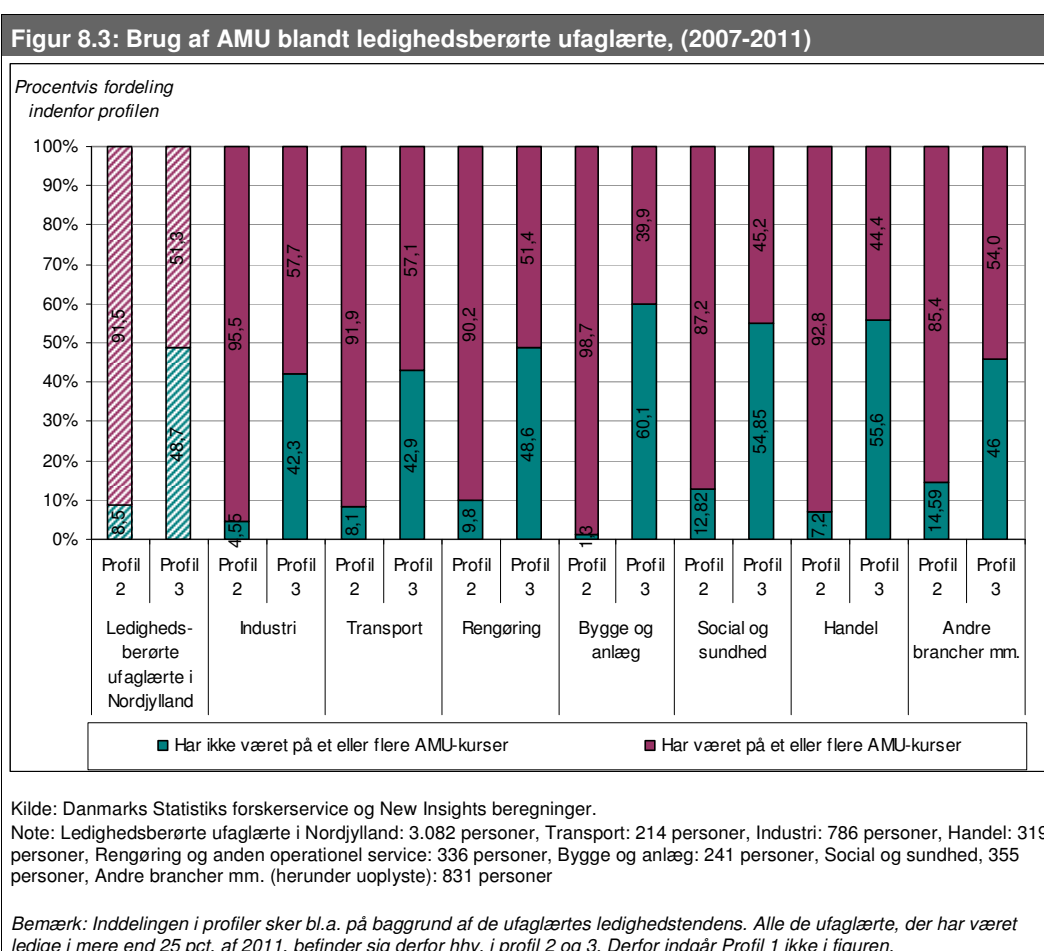

Jf. figur 8.2 er det ufaglærte, der primært har været ansat inden for industrien og transportbranchen, som er mest flittige brugere af AMU. På tværs af de tre profiler har over 70 pct. inden for industri og transportbranchen været på et eller flere AMU-kurser. Eftersom forudsætningsindekset indeholder oplysninger om den ufaglærtes AMU-aktivitet, vil der selvfølgelig være flere med noget eller en del AMU inden for profil 1 og 2.

Figur 8.2 viser imidlertid, at 32 pct. af de ufaglærte i profil 3 har benyttet sig af AMU. Igen har de ufaglærte indenfor industrien og transportbranchen gennemført mest AMU.

Det er væsentligt at være opmærksom på, at når en person melder sig ledig i et jobcenter og kommer fra enten industrien eller transportbranchen, har han eller hun højst sandsynligt en del AMU i bagagen. Det er et godt udgangspunkt for et uddannelsesløft, og ufaglærte fra de to brancher er på den måde særligt oplagte for løft fra ufaglært til faglært.

Blandt de ufaglærte, der har været berørt af ledighed, har langt størstedelen brugt AMU-systemet.

At mange af de ledighedsberørte har været flittige brugere af AMU-systemet antyder, at AMU også bruges til opkvalificering i løbet af deres ledighedsperioder. Det indikerer ligeledes, at de ledighedsberørte er motiveret for at indgå i en opkvalificering. Denne motivation skal udnyttes i beskæftigelsesindsatsen, så ledighedsperioderne bruges til at forbedre de ufaglærtes kompetencer.

Figur 8.3 viser, at mange ledighedsberørte særligt i profil 2 inden for alle de seks dominerende brancher har deltaget i AMU. Inden for bygge- og anlægssektoren er der mærkbar forskel mellem de to profiler, hvor 98,7 pct. i profil 2 været på AMU-kursus, mens det er tilfældet for under 40 pct. i profil 3.

8.1.2 AMU skal være brancherelevant

Blandt de ufaglærte, der har været på AMU-kurser, er der meget stor spredning i omfanget heraf. Det er derfor relevant at belyse omfanget af AMU-aktiviteten på tværs af brancher. Det er yderligere relevant at belyse, hvorvidt AMU-kurset har relation til branchen, den ufaglærte er ansat inden for.

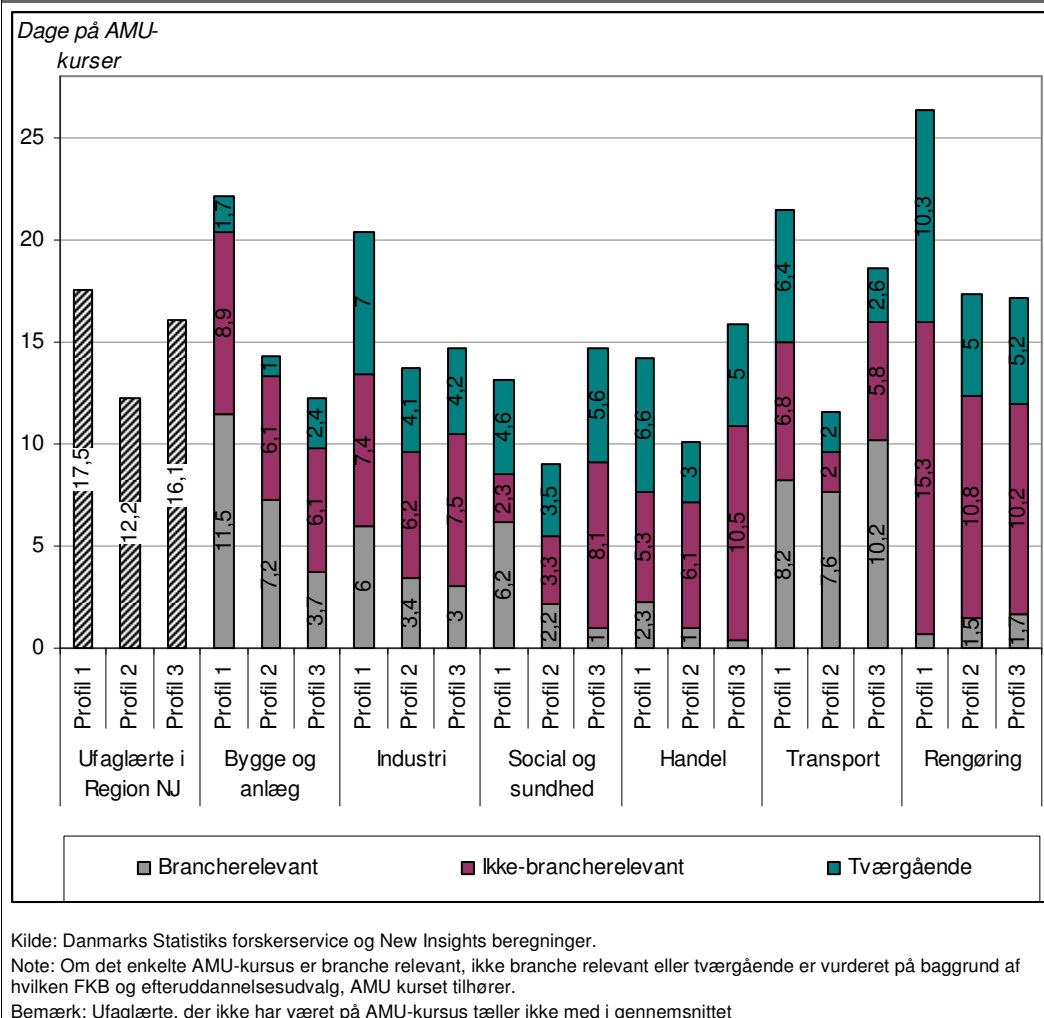
Der er over 3.700 forskellige kurser i AMU-systemet, hvorfor det at have været AMU-kursist ikke nødvendigvis afgør, hvorvidt den ufaglærte kan afkorte vejen til faglært niveau. Det er derfor relevant at analysere omfanget af AMU-aktiviteten, og i hvilken grad den er relevant inden for de dominerende brancher²².

Figur 8.4 viser, at der er store forskelle mellem, i hvilket omfang de ufaglærte har været på AMU inden for hver branche i den femårige periode (2007-11), projektet arbejder med. De ansatte inden for rengøring og anden operationel service har været på længere AMU-forløb.

Figuren viser også, at det hovedsageligt er de ansatte inden for industri, bygge og anlæg og transportbranchen, der har været på brancherelevante AMU-kurser.

²² AMU's mange kurser er organiseret under det, der kaldes Fælles Kompetencebeskrivelser (FKB). En FKB er en beskrivelse af et specifikt brancheområde. Udpegningen af relevante AMU-kurser i denne analyse er sket på baggrund af, at alle FKB'er knyttet til de seks hovedbrancher. Dertil kommer, at en række FKB'er er tværgående, og derfor er relevant i flere eller alle brancher.

Figur 8.4: Antal dage på AMU-kursus (2007-2011)

De ufaglærte inden for social og sundhed, rengøring og anden operationel service samt handel har derimod været på mere spredt AMU-aktivitet.

Inden for social og sundhedsområdet er andre typer af uddannelse end AMU også relevant. Det kan fx være en ufaglært, der tidligere har gennemført dele af sygeplejerskeuddannelsen. Denne type kompetencer hos de ufaglærte er ikke medregnet systematisk i profilerne, men indgår til gengæld i overvejelserne, der ligger bag VEU-konsulenternes vurderinger af profilerne.

9. Vejene til faglært niveau

- De ufaglærte med stort potentiale (profil 1) kan i gennemsnit løftes til faglært niveau på 22 uger for 65.500 kr.
- For ufaglærte med potentiale til uddannelse (profil 2) tager det i gennemsnit 31 uger og koster ca. 98.000 kr.
- Der er 13 erhvervsuddannelser, der især er oplagte for de nordjyske ufaglærte.
- Gennemsnitligt kan det offentliges uddannelsesudgifter til kompetenceløftet dækkes, hvis de ufaglærte får mellem 14 og 20 ugers beskæftigelse.
- Kompetencefondene spiller en vigtig rolle i opkvalificeringen af ufaglærte, der er i beskæftigelse.

Analysens formål er at beskrive, hvor tæt ufaglærte i Nordjylland er på faglært niveau. I de foregående kapitler er de ufaglærte portrætteret gennem af en lang række kendetegn, der inddeler dem i tre grupper, der beskriver, hvor tæt de er på faglært niveau.

I dette kapitel placeres den sidste brik i puslespillet: Her skal vi se på, hvilke erhvervsuddannelser der er nærliggende at rette opkvalificeringen imod inden for de seks hovedbrancher, der er udpeget i kapitel 7. Desuden beskrives også, hvor meget uddannelse de ufaglærte i profilerne mangler for at nå faglært niveau, samt hvor meget det koster at give opkvalificeringer.

I forbindelse med identificeringen af uddannelserne er priser beregnet på uddannelsesløftet og hvilke økonomiske gevinster et løft kan skabe.

9.1 Uddannelsesvalg bestemt af brancher

Vejen til ufaglært niveau er kortest, hvis den ufaglærte har arbejdet flere år inden for samme branche.

Hvilke uddannelser, der er relevante for de nordjyske ufaglærte, er bestemt af, hvilke brancher de har arbejdet i. Derudover er der forskel på meritter inden for de forskellige uddannelser. Ved nogle uddannelser vil brancherelevante AMU-kurser kunne omsættes til merit og dermed afkortning af uddannelsen, mens det i andre uddannelser kræver en anden indsats at nå det faglærte niveau.

For jobcentermedarbejdere er det derfor relevant at kunne skelne mellem, hvilke uddannelser der er oplagte for de ufaglærte.

I dette kapitel præsenteres på baggrund af bl.a. nordjyske VEU-konsulenters vurderinger af, hvilke uddannelser det er mest hensigtsmæssigt at opkvalificere de ufaglærte til i Region Nordjylland.

Vejen fra ufaglært til faglært niveau er forskellig alt efter, hvilken uddannelse der er tale om. Analysen viser, at der inden for hver erhvervsuddannelse er store forskelle på, i hvilken grad de opnåede forudsætninger kan omsættes til merit, der afkorter uddannelsen.

Det har i praksis den konsekvens, at udgifterne til kompetenceløft vil være væsentligt forskellige alt efter den ufaglærtes forudsætninger, men også afhængigt af, hvilken erhvervsuddannelse den ufaglærte skal løftes til.

9.1.1 13 oplagte uddannelser i Nordjylland

For at kunne afkorte et uddannelsesløft kræver det relevant brancheerfaring. For de ufaglærte i Region Nordjylland er de mest oplagte uddannelsesløft derfor inden for de seks brancher, der dominerer det ufaglærte arbejdsmarked: Industri, social og sundhed, handel, rengøring og anden operationel service og bygge og anlæg.

Det udelukker selvfølgelig ikke uddannelsesløft inden for andre brancher, hvis den ufaglærte har størst brancheerfaring her. Men analysen viser, at der er store forskelle mellem brancherne på, hvordan de ufaglærte kan sætte deres opnåede kompetencer i spil.

Det er fx nemmere for en ufaglært i detailhandelsbranchen at få merit for erfaring fra beskæftigelse i branchen, end det er for en ufaglært i byggebranchen at få merit i forhold til elektrikeruddannelsen. Det skyldes, at skellet mellem faglært og ufaglært i detailhandlen er meget lille, hvorimod der i byggeriet ikke er tradition for, at ufaglærte beskæftiger sig med faglige håndværksområder som fx murer-, tømrer- og elektrikerfaget.

Dykker man ned i hver af de seks dominerende brancher er det muligt at identificere hvilke erhvervsuddannelser, der er bedst egnet for et uddannelsesløft af ufaglærte. VEU-konsulenterne²³ har udpeget, hvilke erhvervsuddannelser det er mest hensigtsmæssigt at koble til regionens seks dominerende brancher for ufaglærte. Det vil sige uddannelser, hvor der er erfaringer med, at ufaglærte på baggrund af realkompetencevurdering enten kan få lagt en GVU-plan eller kan opnå faglært niveau gennem en voksenlærlingeaftale. De 13 uddannelser er angivet i tabel 9.1.

²³ Se kap. 9.2

9.1.2 Et uddannelsesløft koster fra 25.000 kr.

På baggrund af de tre profiler, analysen når frem til i kapitel 5, har VEU-konsulenterne beskrevet det gennemsnitlige antal ugers undervisning, profiltyperne skal have for at nå faglært niveau inden for de 13 uddannelser. De har derudover beskrevet prisen pr. uge i de forskellige uddannelser.

Oplysningerne er angivet i tabel 9.1. Tallene for varighed og pris er estimeret på baggrund af analysens resultater og profileringer, og er derfor udtryk for gennemsnitsbetragtninger.

Den enkelte uddannelsesinstitution har i workshoppen givet bedste, faglige skøn over, hvor længe det *i gennemsnit* vil tage for en person/en arketype i henholdsvis profil 1 og i profil 2 at gennemføre et forløb fra ufaglært til faglært baseret på mest mulig merit. I tabellen er antallet af uger, de forskellige profiler i gennemsnit mangler, det *højeste antal* VEU-konsulenterne angav.

Brancher og uddannelser	Ugepris (kr.)	Profil 1		Profil 2	
		Antal uger	Pris (kr.)	Antal uger	Pris (kr.)
Industri					
Industrioperatør	5.000	15	75.000	20	100.000
Smedeuuddannelsen	5.000	15	75.000	20	100.000
Social og sundhed					
Social- og sundhedshjælper	2.200	14	30.800	23	50.600
Pædagogisk assistent	2.200	47	103.400	51	112.200
Handel					
Salgsassistent (uden profil)	2.500	10	25.000	18	45.000
Kontor administration	2.500	10	25.000	20	50.000
Handelsassistent - salg	2.500	10	25.000	26	65.000
Rengøring og anden operati- onel service					
Ejendomsservicetekniker	2.400	20	48.000	40	96.000
Sikkerhedsvagt	2.400	20	48.000	40	96.000
Transport					
Lager- og terminaldisponent	3.000	20	60.000	40	120.000
Godschauffør	6.000	20	120.000	40	240.000
Bygge og anlæg *)					
Bygningsstruktøruddannelsen	2.700	40	108.000	**	**
Anlægsstruktøruddannelsen	2.700	40	108.000	-	-
Gennemsnit	3.162	21,6	65.476	30,7	97.709

Kilde: New Insights indsamling af data ved workshop med VEU-repræsentanter, 8. januar 2014
 *) Ugeprisen for de to uddannelser er en gennemsnitsberegning mellem priserne for hhv. grund- og hovedforløbstaxameter
 **) VEU-konsulenterne inden for bygge og anlæg har vurderet, at de ufaglærte i Profil 2 ikke vil kunne opnå merit, men må gennemgå ordinære uddannelse. Derfor optræder der hverken varighed eller pris for Profil 2 for bygnings- eller anlægsstruktøruddannelsen.
 NOTE: Den enkelte uddannelsesinstitution har i workshoppen givet bedste, faglige skøn over, hvor længe det *i gennemsnit* vil tage for en person i henholdsvis profil 1 og profil 2 at gennemføre et forløb fra ufaglært til faglært baseret på mest mulig merit. I tabellen er antallet af uger, de forskellige profiler mangler inden for de seks brancher, er det højeste antal, VEU-vejlederne har angivet. I enkelte uddannelser skønner vejlederne, at uddannelsestiden for nogle af profilernes medlemmer kan forkortes.

Det er vigtigt at understrege, at der fra skolernes side er tale om **gennemsnitsbetragtninger**. I praksis vil variationen være stor. Det betyder, at man ofte vil se afvigelser i den enkeltes uddannelsesplan i forhold til rapportens estimat. Det vil variere, hvor meget merit, den enkelte kan få, og dermed hvor langt et uddannelsesforløb, der skal til. Det gør sig gældende i både profil 1 og profil 2.

Tabel 9.1 skal derfor læses som en støtte til jobcentret til sammen med den ledige at overveje en konkret vurdering af kompetencer (RKV), hvis vedkommende har taget kurser og har erhvervs erfaring inden for de nævnte brancher. På baggrund af den konkrete vurdering kan jobcentret og den ledige beslutte, hvorvidt der skal arbejdes videre med et kompetenceløft.

Derfor vil de endelige omkostninger også altid bero på individuelle betragtninger af den enkelte ufaglærtes forudsætninger, og i hvilket omfang det er muligt at afkorte vedkommendes uddannelse. Udsagnene i tabel 9.1 skal derfor betragtes som vejledende for uddannelsesudgifterne inden for de pågældende erhvervsuddannelser.

Ugepriserne er de beløb, skolerne opkræver for kursusaktiviteten. Hvis det er en ledig, der skal opkvalificeres, er det jobcentret, der skal betale.

Uddannelsesudgifterne er ens uanset, om den ufaglærte er i beskæftigelse eller ledig, dvs. der ikke er indregnet udgifter til offentlig forsørgelse under uddannelsesløftet.

Der er store forskelle i varighed og pris for de 13 uddannelser. Forskellene i ugepriser hænger sammen med de materialer og hjælpemidler, der anvendes på kurserne. Fx er lager- og terminaldisponentuddannelsen dyr, fordi uddannelsen omfatter truckcertifikat. Tilsvarende er uddannelserne inden for handelsbranchen billigst, da de ikke kræver så meget udstyr i undervisningen.

Når profil 3 ikke er medtaget i beregningerne, skyldes det, at VEU-konsulenterne vurderer, at denne målgruppe ikke kan komme i betragtning til en realkompetencevurdering.

De ufaglærte i Profil 3 har ikke sammenhængende relevant branche eller kursusaktivitet, der kan give dem merit til en erhvervsuddannelse eller en GVU-plan. De ufaglærte, der befinder sig i profil 3, skal derfor gennemgå en fuld erhvervsuddannelse for voksne, og falder derfor uden for denne analyses undersøgelsesområde. Det er samme vurdering, VEU-konsulenterne når frem til for de uddannelser, der ikke er påført varighed og pris for under profil 2.

De ufaglærte i profil 1 har en meget høj beskæftigelsesgrad, og langt de fleste er i fuld beskæftigelse. Disse ufaglærte må formodes at have en umiddelbar lav motivation for at få et uddannelsesløft, da de klarer sig udmærket på arbejdsmarkedet.

Tendenserne er imidlertid, at flere og flere ufaglærte job forsvinder, og der også for de beskæftigede ufaglærte er behov for en langsigtet plan for opkvalificering. Her spiller virksomhederne en vigtig rolle til dels at motivere de ufaglærte, dels at tage ansvar for en opkvalificering.

Kompetencefondene, der blev etableret med overenskomsterne i 2007 er et relevant redskab til at støtte de ufaglærte i beskæftigelse til et uddannelsesløft.

9.2 Økonomiske potentialer

Tidligere analyser²⁴ har fremhævet økonomiske gevinster ved at løfte ufaglærte til faglært niveau. Det gælder for den enkelte ufaglærte, der får højere indkomst og bedre muligheder for job. Men det gælder også for samfundet, der får gavn af flere skatteindtægter og en arbejdsstyrke med bedre kvalifikationer.

Det kan derfor også medføre økonomiske gevinster for kommunen, hvis de ufaglærte flyttes fra ufaglært til faglært niveau. Uddannelsesløftet øger jobmulighederne, og de økonomiske gevinster er særligt store, hvis det lykkes at opkvalificere en ledig ufaglært.

Beskæftigelsesministeriets Carsten Koch-udvalg²⁵ har beregnet, hvor mange penge, det offentlige kan spare, når en borger flyttes fra offentlig forsørgelse til beskæftigelse.

Beregningerne tager hensyn til hvor meget, der kan spares, når det offentlige ikke skal forsørge og aktivere den ledige. Derudover er det inkluderet, hvor meget mere personen som beskæftiget vil betale i skatter og afgifter. I beregningerne skelnes der ikke mellem besparelser for hhv. kommunen og staten, der betragtes samlet under betegnelsen ”offentlige gevinster”²⁶.

Med udgangspunkt i Carsten Koch-udvalgets beregninger kræver det blot, at en ufaglært i Region Nordjylland opnår mellem 14 og 21 ugers beskæftigelse for at personen kan dække de offentlige udgifter til uddannelsesløftet.

I tabel 9.2 er der vist, hvor mange uger den ufaglærte skal være i beskæftigelse for at dække udgifterne til hver af de 13 erhvervsuddannelser. For de ”billigere” uddannelser inden for fx handel skal en ufaglært ledig fra profil 1 kun opnå beskæftigelse i fem uger, før vedkommende har indtjent udgifterne til uddannelsesløftet.

²⁴ AE-rådet: Fra ufaglært til faglært giver bonus i baglommen (2010), AE-rådet: Ufaglærte øger deres løn gennem voksenuddannelse (2013)

²⁵ Carsten Koch-udvalget er nedsat af Beskæftigelsesministeriet til at kulegrave beskæftigessystemet, og er kommet med anbefalinger til en bedre indsats for de ledige. Udvalget er under ledelse af tidligere skatteminister Carsten Koch, der også har lagt navn til udvalget.

²⁶ Der er et kompliceret udligningssystem på beskæftigelsesområdet, hvor staten som udgangspunkt afholder udgifterne, og kommunerne først betaler når de afviger fra landsgennemsnittet. De økonomiske betragtninger er derfor med udgangspunkt i en samfundsøkonomisk betragtning. Se Bilag 3, afsnit 10.3 for uddybende forklaring.

Tabel 9.2: Antal ugers beskæftigelse for at dække udgifterne til uddannelsesløftet		
Branche og uddannelser	Antal uger i beskæftigelse	
	Profil 1	Profil 2
Industri		
Industrioperatør	16	21
Smedeuddannelsen	16	21
Social og sundhed		
Social- og sundhedshjælper	6	11
Pædagogisk assistent	22	23
Handel		
Salgsassistent (uden profil)	5	9
Kontor administration	5	10
Handelsassistent – salg	5	14
Rengøring og anden operationel service		
Ejendomsservicetekniker	10	20
Sikkerhedsvagt	10	20
Transport		
Lager- og terminaldisponent	12	25
Godschauffør	25	50
Bygge og anlæg		
Bygningsstruktøruddannelsen	22	**
Anlægsstruktøruddannelsen	22	**
Gennemsnit	14	20

Kilde: New Insight med baggrund i Carsten Koch-udvalgets rapport "Veje til job – en arbejdsmarkedsindsats med mening"(2014). Information om uddannelserne er indsamlet ved workshop med VEU-repræsentanter, 8. januar 2014.

Note: De samlede samfundsøkonomiske besparelser udgør på årsbasis 250.000 kr. dvs. ugentligt 4.808 kr. I Carsten Koch-udvalgets rapport er den samlede økonomiske gevinst 280.000 kr. for dagpengemodtagere, 235.000 kr. for kontanthjælpsmodtagere med forsørgerpligt og 215.000 kr. for kontanthjælpsmodtager uden forsørgerpligt. Således er der i rapportens estimat ikke taget højde for lønforskelle mellem faggrupper. Analysen tager derfor udgangspunkt i en årlig økonomisk gevinst på 250.000 kr.. Det estimat tager højde for fordelingen af dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere og at de uddannelser, der opløftes til, har en lavere løn end gennemsnittet.

**) VEU-konsulenterne inden for bygge og anlæg har vurderet, at de ufaglærte i Profil 2 ikke vil kunne opnå merit, men må gennemgå ordinære uddannelse. Derfor optræder der ikke beregninger for Profil 2 for bygnings – eller anlægsstrukturuddannelsen.

Beregningerne bygger på, at den ufaglærte overgår fra fuldtidsledig på offentlig forsørgelse til at være fuldtids beskæftiget. Det er således ikke selvsagt, at den nyuddannede ufaglærte straks finder beskæftigelse, men det er i tidligere analyser²⁷ påvist, at beskæftigelsesfrekvensen stiger, når ufaglærte opkvalificeres.

Beregningerne understreger, at uddannelsesløftet nok kræver en investering, men der er til gengæld økonomiske gevinster at hente, når det samtidig øger de ufaglærtes beskæftigelse.

²⁷ AE-rådet: Fra ufaglært til faglært giver bonus i baglommen (2010)

10. Bilag 1: Anvendte metoder

I det følgende er analyseprocessen og de anvendte data beskrevet. Projektet er inddelt i tre faser. Ved at inddrage forskellige analyse- og dataindsamlingsmetoder er der sikret en bred belysning af ufaglærtes vej til faglært niveau i Region Nordjylland.

	Data	Analysemetode
Fase 1	Registerdata fra Danmarks Statistik	Analyser gennem Danmarks Statistiks forskerservice. Fem variable udgør et indeks, der udtrykker de ufaglærtes forudsætninger for at opnå faglært niveau.
Fase 2	Kvalitative udsagn fra ressourcepersoner på VEU-center Aalborg Himmerland og VEU-center Nord.	På baggrund af data fra Fase 1 har ressourcepersoner identificeret den nødvendige indsats for at løfte de tre profiler til faglært niveau.
Fase 3	Økonomiske analyser af kompetenceløft og ressourcepersonernes vurdering af omkostninger til kompetenceløft.	Litteraturgennemgang/desk research af økonomiske analyser. Beregninger på baggrund af udsagn fra ressourcepersonerne.

Kilde: New Insight

10.1 Fase 1 – Registerdata

Registerdata fra DST

I Fase 1 kortlægges de ufaglærtes forudsætninger. Analysen baserer sig primært på data fra Danmarks Statistik. New Insight har via adgang til Danmarks Statistiks forskerservice gennemført de relevante beregninger via en unik sammenkørsel af oplysninger fra en række registre:

- Registerbaseret Arbejdsstyrkestatistik (RAS)
- Integrerede Database for Arbejdsmarkedsforskning (IDA-personer)
- Uddannelser (UDDA)
- Komprimeret Elevregister (KOET)
- Kursister ved voksen- og efteruddannelse (VEUV)
- Befolkningen (BEF)

Udregningerne baserer sig således på registeroplysninger for individniveau for alle 30-55-årige ufaglærte med bopæl i Nordjylland, der ultimo november 2011 er en del af arbejdsstyrken. Denne gruppe følges fem år tilbage i tiden for at identificere deres beskæftigelses- og uddannelseshistorik mellem 2007-2011.

Indekskonstruktion

For at indfange hvilke forudsætninger de nordjyske ufaglærte har for at opnå faglært niveau, er der udarbejdet et indeks på baggrund af oplysninger fra forskellige registre. De ufaglærtes forudsætninger er et komplekst begreb, der ikke kan indfanges af en enkelt empirisk variabel.

Ved at konstruere et indeks er det muligt at danne et sammensat mål på baggrund af forskellige empiriske indikatorer, der måler den samme dimension. Ofte ønskes det at indfange et begreb, der er for komplekst til at blive belyst ved hjælp af en enkelt variabel. Ved at vælge en række variable, der alle belyser den samme dimension, øges gyldigheden (validitet) af det komplekse begreb.

Hver variabel har en række udfald, der tildeles en "score". Dermed opnår hver enkelt ufaglært en samlet "score" (0-2 point), der definerer, hvorvidt vedkommende har gode forudsætninger (profil 1), mellem forudsætninger (profil 2) eller mindre gode forudsætninger (profil 3) for at opnå faglært niveau.

Indikatorerne er udvalgt på baggrund af indholdet i en realkompetencevurdering. En individuel realkompetencevurdering vil naturligvis indfange langt flere detaljer, og de udvalgte variable skal således ses som et udtryk for de målbare elementer inden for registerdatas begrænsninger. Det er fx ikke muligt at indfange den opkvalificering, de ufaglærte modtager gennem virksomhedsinterne kurser, fra leverandører og andre private udbydere. De ufaglærte vil derfor forventeligt have yderligere forudsætninger, end der er medtaget i analysen.

Et kompetenceløft gennem en GVU kan strække sig over seks år, og det er derfor relevant at følge de ufaglærtes aktivitet fem år tilbage i tiden. De enkelte variable er vægtet efter en vurdering af, hvilken indikator der er mest afgørende i en realkompetencevurdering af den ufaglærtes forudsætninger for at opnå faglært niveau.

De følgende fem indikatorer udgør analysens forudsætningsindeks:

(1) Ledighedstendens:

Formål: Den ufaglærtes ledighedsgrad anvendes som udtryk for vedkommendes tilknytning til arbejdsmarkedet. Tilknytningen til arbejdsmarkedet er afgørende for den ufaglærtes forudsætninger for at opnå faglært niveau. Ledighedsgraden er derfor vægtet højt i det samlede indeks.

Teknisk: Ledighedstendensen bygger på variabelen "Årsledighedsgrad" i datasættet Integreerede Database for Arbejdsmarkeds-forskning (IDA-P). Variablen er dannet på baggrund af den gennemsnitlige nettoledighed fra 2007-11. Ledighedstendens er derfor et udtryk for de perioder, hvor den ufaglærte har været passiv dagpengeomtager eller kategoriseret som jobklar kontanthjælpsmodtager (matchgruppe 1). Da variabelen er opgjort på nettoledighed omfatter ledighedsgraden ikke de perioder, hvor den ufaglærte evt. er under aktivering. Analysens fokus er på de ufaglærtes opnåede forudsætninger og derfor er det mest relevant kun at inddrage den periode hvor de ufaglærte er "passiv" ledig. Hvis bruttoledigheden anvendes vil den ufaglærtes ledighedstendens overvurderes fordi den ledige forventeligt opnår øget kompetencer under den ledighedsperiode hvor vedkommende er aktiveret i støttet beskæftigelse, er på seks ugers selvvalgt kursus etc..

Ledighedsgraden udtrykker derfor ikke, hvorvidt vedkommende har opnået ordinær beskæftigelse, blot er overgået til støttet beskæftigelse eller anden form for aktivering.

En mindre gruppe kan i undersøgelsesperioden have modtaget anden offentlig forsørgelse end dagpenge og kontanthjælp. Dette vil dog gælde en mindre gruppe i og med gruppen er defineret på baggrund af deres deltagelse i arbejdsstyrken pr. ultimo november 2011. Der er yderligere en mindre gruppe, der kan være selvforsørgende.

(2) Branchetilknytning:

Formål: For at kunne påbegynde en GUV skal den ufaglærte have været ansat i den samme branche i minimum to år. Det er derfor relevant at inddrage, hvor mange år de ufaglærte har været ansat inden for samme branche.

Det antages, at flere års ansættelse inden for samme branche medfører større berøring til arbejdsopgaverne, der kendetegner branchen. De ufaglærte vil derfor have fordele ved at gennemgå et kompetenceløft inden for brancher med større erfaring. Branchetilknytningen er derfor afgørende for de ufaglærtes forudsætninger og er derfor vægtet højt i det samlede indeks.

Teknisk: Brancheerfaring bygger på variabelen "Hovedbranche DB07" fra datasættet "Registerbaseret arbejdsstyrke" (RAS). Branchen er indberettet af arbejdsgiveren. Variablen angiver branchekoden for det arbejdssted, personen er primært beskæftiget ultimo november det pågældende år.

Den anvendte branchekode har den største detaljeringsgrad (DB07 i Den danske Branchenomenklatur). På grund af databrud fra 2007 til 2008 er der for denne variabel kun medtaget oplysninger for den fireårige periode fra 2008-2011.

Er den ufaglærte ledig ultimo november det pågældende år, optræder personen ikke med en branchekode. Det medfører, at personer, der har været ledige i november, vil have svært ved at score højt på variabelen branchetilknytning, også selvom de er i beskæftigelse i årets øvrige måneder. Der er endvidere en række indberetninger, der har værdien 999999 (Beskæftigelse, men branche ukendt) eller 0.

Når det ikke har været muligt at identificere en specifik branche, er den ufaglærte kategoriseret som uoplyst det pågældende år og kategoriseret sammen med dem, der slet ingen oplysninger findes (typisk de ledige). Dette valg er truffet for at kunne vurdere det samlede antal år, vedkommende har erfaring inden for samme branche. Variablen kan hermed ikke anvendes til vurdere, hvorvidt den ufaglærte har haft beskæftigelse eller ej i de pågældende år, da de ufaglærte, der ikke er korrekt registreret, er sammenlagt med de ledige under kategorien uoplyst. Det vil typisk være tilfældet for selvstændige.

(3) Arbejdsfunktion

Formål: Der er store forskelle på, hvilke arbejdsfunktioner ufaglærte bliver ansat til at udføre. Det antages, at hvis den ufaglærte har kompetencer til at blive ansat til arbejde, der er på et højere kvalifikationsniveau, vil vedkommende have bedre forudsætninger for at gennemgå et kompetenceløft til faglært niveau. I forudsætningsindekset indgår derfor en variabel, der udtrykker, hvorvidt den ufaglærte en

eller flere gange har været ansat på et højere kvalifikationsniveau i perioden 2007-2011.

Teknisk: Arbejdsfunktion bygger på variabelen ”Fagkode lønmodtagerbeskæftigelse” fra datasættet ”Registerbaseret arbejdsstyrke” (RAS). Det er arbejdsgiveren, der registrerer, hvilken arbejdsfunktion den ufaglærte udfører med baggrund i DISCO-08 fagkoderne. Analysen tager udgangspunkt i den groveste klassifikation, der indeholder 10 kategorier.

I indekset er den ufaglærte klassificeret som at arbejde over sit kvalifikationsniveau, hvis vedkommende har arbejdet på niveau 3 (Arbejde, der forudsætter viden på mellemniveau), niveau 2 (Arbejde, der forudsætter viden på højeste niveau inden for pågældende område) eller niveau 1 (Ledelsesarbejde).

At den ufaglærte ikke har arbejdet på et af de tre niveauer betyder ikke, at det udelukkende drejer sig om manuelt arbejde. Den ufaglærte kan således godt have arbejdet på faglært niveau eller andre niveauer, der kræver et mellem niveau af kvalifikationer. I indekset er det imidlertid kun muligt at identificere, om den ufaglærte har arbejdet på højt kvalifikationsniveau, da fagkoderne ikke muliggør en differentiation mellem faglært og ufaglært arbejde.

(4) Opkvalificering

Formål: Når de ufaglærte indgår i opkvalificering i fx AMU, opnår de kvalifikationer, der giver dem bedre forudsætninger for at opnå faglært niveau. AMU udgør den primære opkvalificering for ufaglærte. Det er denne opkvalificeringsform, der bedst omsættes til merit over for fagene i erhvervsuddannelserne og dermed kan afkorte et kompetenceløft i enten GUV eller ordinær voksenuddannelse. Indekset indeholder derfor en variabel, der udtrykker omfanget af den ufaglærtes AMU-aktivitet fra 2007-2011.

Teknisk: Opkvalificering bygger på variable fra datasættet ”Kursister ved voksen- og efteruddannelse” (VEUV). Den ufaglærtes samlede AMU-aktivitet er omregnet til antal kursusdage. Variablen er inddelt i tre udfald, hvor der skelnes mellem om den ufaglærte har haft intet, noget eller meget AMU. Sidstnævnte er de 25 pct. mest flittige AMU-brugere, der har været på kursus over 15 dage i løbet af de fem år, dvs. over tre hele uger.

(5) EUD grundforløb:

Formål: Har den ufaglærte gennemført et grundforløb på en EUD-uddannelse, vil det potentielt kunne meriteres ind i en erhvervsuddannelse, og kan dermed afkorte et kompetenceløft. Derfor indgår dettes som en indikator i forudsætningsindekset.

Teknisk: EUD-grundforløb bygger på variable i datasættet ”Komprimeret elevregister” (KOET). Det er ikke registreret, hvorvidt den enkelte har afsluttet et grundforløb, men det er registreret, i hvor lang tid den enkelte har været registreret på grundforløbsuddannelsen.

Det er antaget, at har den ufaglærte været over 20 uger på grundforløbsuddannelsen, så har vedkommende opnået et fuldt grundforløb. Hovedparten af grundforløbene på EUD varer 20 uger. Det gør sig imidlertid ikke gældende på det mer-

kantile område, hvor grundforløbet (HG) varer op til to år. Variablen er derfor kun en indikation på, at et grundforløb er bestået, fordi den ufaglærte har været indskrevet på uddannelsen over 20 uger.

Det samlede indeks

De ufaglærtes forudsætninger for at opnå et kompetenceløft til faglært niveau, oversættes altså til fem empiriske indikatorer, som videre måles ved hjælp af fem variable.

I nedenstående tabel opsummeres bevægelsen fra den teoretiske dimension til de empiriske indikatorer og deres udfald:

Tabel 10.2: Bevægelsen fra teoretisk dimension til empiriske indikatorer			
Teoretisk dimension	Empiriske indikatorer	Variable	Udfald
Forudsætninger for at opnå faglært niveau	Ledighedstendens	Gennemsnitlig nettoledighedsgrad fra 2007-2011	Over 25 pct. (score 0)
			Mellem 0,1 og 25 pct. (score 1)
			0 pct. (score 2)
	Branchetilknytning	Års erfaring i samme branche 2008-2011	1 år (score 0)
			2-3 år (score 1)
			4 år (score 2)
	Arbejdsfunktion	Har arbejdet over ufaglært niveau i løbet af 2007-2011	Nej (score 0)
			Ja (score 1)
	Opkvalificering	Deltaget på AMU-kursus fra 2007-2011	0 dage (score 0)
			Mellem 0,1 og 15 dage (score 1)
			Over 15 dage (score 2)
	EUD grundforløb	Har gennemført et EUD-grundforløb i perioden 2007-2011?	Nej (score 0)
			Ja (score 1)

Dernæst udarbejdes et indeks, der placerer de ufaglærte i henholdsvis profil 1, 2 og 3 afhængig af deres samlede score, som kombinerer dimensionerne.

Profil 1 har scoret mellem 6-8 point. Det betyder, at de ufaglærte for at lande i denne profil skal score maksimum – altså 2 point – i mindst to af de højst vægtede dimensioner. Profilen er også kendetegnet ved, at personerne her kan tillade sig at score 0 i de mindst vægtede variable, hvis der samtidig scores 2 i samtlige af de højst vægtede variable.

Profil 2 har scoret mellem 3-5 point. Her kan de ufaglærte lande med en bred sammensætning af forudsætninger. Profilen er kendetegnet ved at score i minimum to dimensioner, hvoraf den ene skal være højt vægtet, alternativt skal der hentes point i mindst tre dimensioner, hvor der scores 1 point i hver.

Profil 3 har scoret mellem 0-2 point. De ufaglærte i denne profil har få eller ingen forudsætninger. Inden for profilen udgøres de med flest forudsætninger af personer, der har scoret 2 i en højt vægtet dimension, eller alternativt 1 point i to dimensioner. I den anden ende indeholder profilen også dem, der ikke har scoret på nogen variable.

Tabel 10.3: Tre profiler på baggrund af de ufaglærtes forudsætninger

Profiler	Score	Beskrivelse
1	6-8	Er ufaglærte, der har gode forudsætninger for at indgå i et kompetenceløft. Det vil således kræve en mindre indsats at løfte profilerne til faglært niveau.
2	3-5	Har mellemniveau af forudsætninger, der kræver en indsats for at blive løftet til faglært niveau.
3	0-2	Har mindre grad af forudsætninger og kræver en omfattende indsats for at blive løftet til faglært niveau.

Kilde: New Insight

10.2 Fase 2 – uddannelsesprofiler

I projektet er inddraget ni ressourcepersoner udpeget af VEU-centrene i Vendsyssel og Himmerland.

Ressourcepersonerne har deltaget i en workshop den 8. januar 2014, hvor de på baggrund af de seks brancherapporter diskuterede, hvordan de tre profiler inden for hvert område genkendes i skolernes arbejde med realkompetencevurderinger.

I forbindelse med vurderingerne af profilerne over de ufaglærte har skolefolkene givet overslag over, hvad ugeprisen er for uddannelse inden for relevante erhvervsuddannelser, der er rettet mod de seks brancher. Desuden har VEU-konsulenterne udpeget, hvor mange ugers undervisning, der i gennemsnit skal til for at hæve ufaglærte i de tre profiler til faglært niveau inden for de seks brancher, projektet opererer med.

10.3 Fase 3 – økonomiske perspektiver

De økonomiske perspektiver er fremkommet gennem et samarbejde mellem New Insight og Beskæftigelsesregion Nordjylland. Beskæftigelsesregionen har leveret kontakt til en person, der har bidraget med relevante input til de økonomiske beregninger.

Udgangspunktet for beregningerne er, at det er staten og ikke kommunerne, der som har udgifterne til forsørgelse og aktivering. Det er et særligt udligningssystem på beskæftigelsesområdet, der gør det meget kompliceret at beregne de kommunale udgifter.

Som udgangspunkt betaler staten alle udgifter til både forsørgelse og aktivitet. Det er kun når en kommune afviger fra landsgennemsnittet at kommunen enten selv skal betale eller har et overskud. Denne ordning sikrer, fx at de nordjyske kommuner under ét ikke har udgifter til dagpengemodtagers forsørgelse og en del af aktiveringen.

Inden for regionen vil der være afvigelser fra kommune til kommune og nogle kommuner vil have udgifter, mens andre ikke har. New Insight er derfor gennem

samarbejdet med Beskæftigelsesregion Nordjyllands kontaktpersoner blevet anbefalet at tage udgangspunkt i en samfundsøkonomisk beregning.

New Insight har derfor valgt at tage udgangspunkt i samfundsøkonomiske beregninger fra Carsten Koch-udvalgets rapport ”Veje til job – en arbejdsmarkedsindsats” (2014).

11. Bilag 2: Beskrivelser af uddannelser inden for de seks brancher

11.1.1 Fra ufaglært til faglært inden for industrien

Industrien er uddannelsesmæssigt et stort område, og derfor er der her gode erfaringer med realkompetencevurdering, GVU og voksenlærlingeforløb.

Industrioperatøruddannelsen er en af de uddannelser, der hyppigt anvendes i forbindelse med GVU. Den er oplagt til formålet, fordi den er trindelt: Trin 1 varer 2 år, og med en overbygning (trin 2) på otte måneder nås faglært niveau.

Ud over industrioperatøruddannelsen nævnes smedeuddannelsen som en oplagt uddannelse, hvor almene, brede kompetencer kan give merit.

Begge uddannelser har en ugepris på kr. 5.000.

11.1.2 Fra ufaglært til faglært inden for social og sundhed

Social- og sundhedshjælper samt den pædagogiske assistentuddannelse benyttes i dag også i forbindelse med GVU, men bliver mest gennemført som voksenerhvervsuddannelse.

Typisk meriteres kun for praktikdelen af uddannelserne. For social- og sundhedshjælperuddannelsens vedkommende skyldes det, at dele af den teoretiske del af uddannelsen er knyttet op på faglige elementer hentet fra hospitalssektoren. Der er ikke ufaglærte, der beskæftiger sig med disse elementer.

For social- og sundhedshjælper og den pædagogiske assistentuddannelse er ugeprisen ca. kr. 2.200.

11.1.3 Fra ufaglært til faglært inden for handel

På det merkantile område udarbejdes der generelt ikke ret mange GVU-planer.

Området dækker uddannelsesmæssigt over tre hovedområder: detailhandel, B2B-handel og kontor (administration). Uddannelserne inden for områderne er fagligt meget forskellige.

Fælles for uddannelserne er, at de bygger på et meget langt grundforløb (HG), som varer op til to år. I forhold til realkompetencevurdering af ufaglærte, der arbejder inden for områderne, er der derfor meget skole i uddannelserne, der skal måles op imod.

Det er primært inden for detail- og B2B-området, der opkvalificeres ufaglærte. Det er vurderingen, at det inden for detailområdet er nemmest at opkvalificere ufaglærte. Skolerne vurderer, at ufaglærte med erfaring fra detailhandelsbranchen ofte har relevante AMU-kurser i bagagen, og derfor relativt nemt kan opkvalificeres til faglært som fx salgsassistent.

Det er skolernes vurdering, at det inden for det merkantile område koster ca. kr. 2.500 pr. uge at opkvalificere til faglært niveau.

11.1.4 Fra ufaglært til faglært inden for rengøring og anden operationel service

Omkring halvdelen af de, der er beskæftigede inden for området, er ufaglærte. Der er rent uddannelsesmæssigt gode muligheder for opkvalificering af ufaglærte, der har erfaring fra rengøring, vagt og andre serviceområder. Området er dækket ind af uddannelserne Serviceassistent (hospital eller virksomhed), Ejendomsservicetekniker og Sikkerhedsvagt.

Det er imidlertid langt fra alle ufaglærte, der har en umiddelbar vej til opkvalificering. Serviceassistentuddannelsen har bl.a. krav om bestået dansk og informationsteknologi på niveau F. VEU-vejlederne peger på, at det kan volde flere ufaglærte problemer at nå adgangskravene, selvom de pågældende har flere års praktisk erfaring.

VEU-vejlederne vurderer, at det gennemsnitligt koster kr. 2.400 pr uge at opkvalificere en ufaglært.

11.1.5 Fra ufaglært til faglært inden for transportbranchen

Hovedparten af de, der i dag får lagt en GVU-plan på transportområdet, uddannes som lageroperatør eller godschauffør.

Det er VEU-vejledernes vurdering, at det på lageroperatørområdet er relativt nemt at give merit for ufaglærtes erhvervs erfaring fra lagerarbejde.

De forskellige chaufføruddannelser, hvor godschauffør blot er en af flere forskellige, er omfattet af forskellige certificeringer (fx kørekort), hvilket selvfølgelig stiller krav om specifik uddannelse.

Ugepriserne for opkvalificering af ufaglærte på transportområdet er forskellige afhængig af, hvilken uddannelse der er tale om. Lageroperatøruddannelsen koster ca. kr. 3.000 pr. uge, og godschaufføruddannelsen koster ca. kr. 6.000 pr uge.

11.1.6 Fra ufaglært til faglært inden for bygge og anlæg

Der er generelt ikke tradition for GVU inden for bygge og anlæg i samme omfang som voksenlærlingeordningen. Det skyldes bl.a., at der ikke er tradition for ufaglært arbejdskraft inden for de traditionelle håndværksfag.

VEU-vejlederne nævner imidlertid, at der findes en uddannelsesåbning for ufaglærte i bygge og anlæg i struktøruddannelserne – først og fremmest anlægsstruktøruddannelsen.

Prisen pr. uge for at opkvalificere en ufaglært vurderes at være kr. 2.700.

12. Bilag 3: Begrebsforklaringer

Det er de to hovedlandeveje for voksne ufaglærte til at nå faglært niveau:

- Voksenlærling
- Grunduddannelse for Voksne (GVU)

12.1.1 Voksenlærling og -elev

Voksenlærling og -elev er en erhvervsuddannelse for voksne over 25 år. Uddannelsen er den samme som en traditionel erhvervsuddannelse, men er lærlingen voksen kan vedkommende indgå i en ordning, hvor virksomheden modtager tilskud. Desuden lægges der i en voksenlærlingeordning op til, at den ufaglærte – afhængig af tidligere erfaringer og tilegnede kompetencer – kan opnå merit for uddannelsens forskellige dele.

Afhængig af hvilken overenskomst uddannelsesaftalen undgås under kan praktiklønnen være højere, end der er i de ordinære uddannelsesaftaler.

En voksenlærlingeordning indeholder både skoleperioder (grund- og hovedforløbsundervisning) og praktik; uddannelsen kræver, at der indgås en uddannelsesaftale med en virksomhed.

12.1.2 Grunduddannelsen for Voksne (GVU)

GVU er en individuelt tilrettelagt erhvervsuddannelse. Forløbet består af kurser og enkeltfag, men normalt ikke praktik, som kendes fra ordinære erhvervsuddannelser. Der kan indføres op til fire ugers praktik til at nå enkelte praktikmål.

Gennem en realkompetencevurdering tages udgangspunkt i de erfaringer og kompetencer, den enkelte har i forvejen. Der lægges derefter en plan, der bygger oven på de allerede tilegnede kompetencer. Planen indeholder de manglende fag og kurser, der skal til, for den pågældende kan afslutte en afsluttet en erhvervsuddannelse.

En erhvervsuddannelse gennem GVU kan tages uden at skulle indgå en uddannelsesaftale med en praktikvirksomhed. GVU er derfor velegnet til at opkvalificere ledige, der har relevant beskæftigelse i bagagen. Med en GVU-plan nås samme uddannelsesmål og faglige niveau. Der aflægges den samme afsluttende prøve som elever og lærlinge, der gennemfører den tilsvarende erhvervsuddannelse.

I GVU er der altså større mulighed for at omsætte den ufaglærtes brancheerfaring og andre tilegnede kompetencer og færdigheder til uddannelsesmål. Det betyder en afkortning af uddannelse, der gør det betydeligt billigere at opkvalificere en ufaglært via en GVU frem for voksenlærlingeordningen.

Alligevel er GVU ikke anvendt i særlig stor grad. Det hænger bl.a. sammen med at det i praksis er vanskeligt at udføre realkompetencevurdering (RKV), hvor man 'måler' de samlede kompetencer på tværs af den ufaglærtes praktiske og teoretiske kompetencer.

Danmarks evalueringsinstitut udgav i 2013 en rapport, hvor de bl.a. viste, hvor mange hhv. GVU-planer og -forløb der bliver gennemført i forhold til voksenerhvervsuddannelser.

I Region Nordjylland er der kun 155 gennemførte GVU forløb mod 3.630 voksenlærlinge. Fordelingen i Nordjylland adskiller sig ikke fra det øvrige land.

		Antal	Gennemførte forløb ift. planer (pct.)
GVU	Planer	1.167	
	Gennemførte forløb	155	13,3
Erhvervsuddannelser for personer på 25 år og derover	Planer	5.670	
	Gennemførte forløb	3.630	64,0

Kilde: EVA, 'GVU og EUD for personer på 25 år og derover' (uddrag af tabel 16, s. 38)

Selvom GVU'en ikke er udbredt er dens form oplagt som redskab til at opkvalificere de ufaglærte. I næste afsnit præsenteres hvilke uddannelser regionens VEU-konsulenter vurderer som oplagte for de ufaglærte i Region Nordjylland.

I den ny reform af erhvervsuddannelserne, der blev aftalt af Folketingets parter (undtaget Enhedslisten) i februar 2014, er der lagt op til at styrke voksenuddannelser, der tager udgangspunkt i den enkeltes opnåede arbejds- og kursuserfaring. Det er besluttet, at GVU erstattes af en Erhvervsuddannelse for Voksne (EUV), der bygger videre på de samme principper, men integreres i højere grad med den nye model for voksen-EUD, reformen opererer med.